

درس اول:

<p>۱- ترجمه و پیام آیه: « قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى » (طه، ۵۰) [ش ۸۵ - ۸۶]</p> <p>گفت: پروردگار ما آن کسی است که هر چیزی را حیات بخشیده و سپس هدایت کرده است.</p> <p>- این آیه به چه مطلبی در مورد « هدایت » اشاره دارد.</p> <p>خداوند هر مخلوقی را هدایت می کند. (هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است).</p>
<p>۲- پیام آیه: « سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى * الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى * وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى » (اعلی، ۳-۱) [د ۸۷]</p> <p>هر موجودی ساماندهی و تقدیر خاصی دارد. هدایت هر موجودی متناسب با ساماندهی و تقدیر آن موجود است.</p>
<p>۳- ترجمه کنید: « ... وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ... » (اعراف، ۴۳) [د ۹۰]</p> <p>و گفتند: سپاس برای خداست ما را بر این راه هدایت کرد و هرگز هدایت نمی شدیم اگر خدا هدایتمان نمی کرد.</p>
<p>۴- چرا پاسخ به نیازهای بنیادین انسان باید « همه جانبه » باشد؟ [خ ۸۹]</p> <p>هر پاسخی که به نیازهای بنیادین داده می شود باید جامع و شامل باشد به طوری که راه رسیدن به یک نیاز نه تنها با رسیدن به نیازهای دیگر متضاد نباشد بلکه مکمل و سهل کننده آنها باشد.</p>
<p>۵- چرا پاسخ به نیازهای بنیادین انسان باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؟ [ش ۸۸- ش ۹۰-خ ۹۲]</p> <p>زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است تا کارآیی آن مشخص شود درحالی که عمر محدود آدمی برای این تجربه کافی نیست.</p>
<p>۶- چه رابطه ای میان نیاز به « کشف راه درست زندگی » با سایر نیازهای بنیادین بشر وجود دارد؟ [خ ۸۵ - ۸۷]</p> <p>این نیاز در حقیقت، جامع نیازهای دیگر است چرا که راه درست زندگی راهی است که بتواند والاترین هدف را نشان دهد. پشتیبان شکست ناپذیر را معرفی کند، از آینده تصویری روشن به دست دهد. رضایت و امید را به ارمغان آورد، راه رشد و تعالی را نشان دهد و برنامه زندگی اجتماعی عادلانه و کرامت بخش را عرضه کند. پس نیازهای بنیادین انسان با یکدیگر پیوند دارند و در یک نیاز جامع یعنی شناخت راه صحیح زندگی به هم می رسند.</p>
<p>۷- کدام یک از نیازهای بنیادین انسان جامع نیازهای دیگر است؟ [ش ۹۰] کشف راه درست زندگی</p>
<p>۸- وسیله فهم پیام الهی چیست؟ [خ ۸۵] عقل وسیله فهم پیام الهی است.</p>
<p>۹- دو چراغ راه که خداوند برای تشخیص درست هدف به انسان داده است، کدامند؟ [ش ۸۹]</p> <p>عقل - پیامبران یا فرستادگان الهی</p>
<p>۱۰- منظور از حجت آشکار و حجت نهان در کلام امام کاظم (ع) چیست؟ [د ۸۵- خ ۸۸]</p> <p>منظور از حجت آشکار، رسولان و انبیا و ائمه اند و منظور از حجت نهان، همان عقل انسان هاست.</p>
<p>۱۱- چرا هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است؟ [خ ۸۶]</p> <p>خدای جهان، خالق حکیم است. هیچ موجودی را بیهوده و عبث خلق نمی کند. خلق بی هدف، نشانه نقص و ضعف و ناآگاهی است و این ویژگی ها نمی تواند در خداوند باشد. هر مخلوقی را برای هدفی حکیمانه آفریده است و آن را به سوی هدفش هدایت می کند. پس هدایت یک اصل عام و همگانی در نظام خلقت است.</p>
<p>۱۲- هدایت عمومی را تعریف کنید. [د ۹۰]</p>

پرسشهای امتحانات نهایی دین و زندگی (۳) به تفکیک دروس به همراه پاسخ آنها

تنظیم: سلیم جوانمردی

خدای جهان آفریدگاری حکیم است. یعنی؛ هر موجودی را برای هدفی مُعین خَلق می کند و برای رسیدن به آن هدف هدایت می کند. آفرینش بی هدف نشانه نقص و ضعف و ناآگاهی است و این ویژگیها نمی تواند در خداوند باشد. پس، هدایت یک اصلِ عام و همگانی در نظام خَلقت است.

۱۳- خدای جهان، خالقی (آفریدگاری) حکیم است، یعنی چه؟ [خ ۹۰]

یعنی؛ هیچ موجودی را بیهوده و عبث خلق نمی کند.

۱۴- دو ویژگی انسان که در هدایت او تأثیر دارند، کدامند؟ [ش ۸۷] تفکر و تعقل - اختیار و انتخاب

۱۵- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.

- انسان به کمک عقل خود بسیاری از مجهولات و مسائل را در می یابد و پاسخ می دهد. [ش ۹۰ ص

۱۶- اگر در موضوعی اطلاعات صحیح ولی ناقص در اختیار دستگاه تفکر قرار گیرد نتیجه چه خواهد بود؟

انسان به نظری کامل و جامع نمی رسد.

۱۷- ویژگیهایی که سبب تمایز بنیادین انسان با سایر موجودات می شود را به طور کامل شرح دهید. [د ۸۸]

یکی از این ویژگیها توانایی تفکر و تعقل است. قرآن کریم در بیشتر مواردی که به هدایت اشاره دارد از این قوه به نامهای تفکر/ تعقل/ تدبیر و تفقه یاد می کند و رسیدن به حقیقت را به کمک این ابزار ممکن می داند. ویژگی دیگر قدرت اختیار و انتخاب است. اگر می گوئیم حرکت انسان اختیاری است بدان معناست که می تواند هدف درست را تشخیص دهد، آن را برگزیند و به سوی حرکت کند.

۱۸- سه مورد از نیازهای بنیادین انسان را نام ببرید. [د ۹۰]

درک هدف زندگی - درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی

۱۹- چگونه «کشف راه درست زندگی» جامع نیازهای بنیادین است؟

راه درست زندگی آن راهی است که بتواند والاترین هدف را نشان دهد، از آینده تصویری روشن به دست دهد، رضایت و امید به ارمغان آورد، راه رشد و تعالی را نشان دهد و برنامه زندگی اجتماعی عادلانه و کرامت بخش را عرضه کند. در واقع نیازهای بنیادین انسان با یکدیگر پیوند دارند و در یک نیاز جامع - یعنی شناخت راه صحیح زندگی - به هم می رسند.

۲۰- نیازهای بنیادین انسان با یکدیگر پیوند دارند و در یک نیاز جامع یعنی (کشف راه درست زندگی یا چگونه زیستن یا شناخت راه صحیح زندگی) به هم می رسند.

۲۱- چرا «احساس امنیت و آرامش در زندگی» یکی از نیازهای بنیادین انسان است؟

هریک از ما به دنبال آرامش درونی و امیدواری و رضایت از زندگی هستیم از اضطراب و تشویش گریزانیم. می دانیم که دلهره و ترس و ناامیدی زندگی را تلخ و ناخوشایند می کند و رضایت از زندگی و امید به آدمی نشاط و شادابی و چالاک می بخشد. سرچشمه شادبختی احساس رضایت و آرامش درونی است.

درس دوم:

۱- علل آمدن پیامبران متعدد را نام ببرید. [خ ۸۵ - ۸۶]

۱- پایین بودن سطح درک انسان های اولیه

۲- از بین رفتن تعلیمات پیامبر قبل یا تحریف کلی آن تعلیمات

۳- استمرار در دعوت و ترویج پیوسته آن
۲- از علل آمدن پیامبران متعدّد « از بین رفتن یا تحریفِ تعلیماتِ پیامبرِ پیشین » را توضیح دهید. [خ ۹۰-۹۰د]
به علت ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی و عدم توسعه کتابت، تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می‌گردید یا به گونه‌ای عوض می‌شد که دیگر با اصل آن شباهتی نداشت. بر این اساس پیامبران بعدی می‌آمدند و تعلیمات اصیل و تحریف نشده را بار دیگر به انسانها ابلاغ می‌کردند.
۳- حدیث « نَحْنُ مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أَمْرُنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عَقُولِهِمْ » به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدّد اشاره دارد؟ [خ ۸۹] پایین بودن سطح درک انسانهای اولیه
۴- مصوئیت از گناه و خطا در پیامبران به چه صورتی است؟ توضیح دهید. [ش ۸۵]
پیامبران با وجود مقام و منزلتی که دارند، انسان‌اند و کارهای خود را با اختیار انجام می‌دهند اما با بهره‌مندی از الطاف الهی به چنان مرتبه‌ای از علم، ایمان و تقوا رسیده‌اند که هیچ‌گاه به سوی گناه نمی‌روند همچنین از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی‌شوند.
۵- آیا مصوئیت از گناه در پیامبران به دلیل یک مانع بیرونی است یا با اختیار به سمت گناه نمی‌روند؟ توضیح دهید. [خ ۸۷]
پیامبران با وجود مقام و منزلتی که دارند انسان‌اند و کارهای خود را با اختیار انجام می‌دهند و با بهره‌مندی از الطاف الهی چنان مرتبه‌ای از ایمان و تقوا را دارند که هیچ‌گاه به سوی گناه نمی‌روند. و از چنان بینش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی‌شوند.
۶- چرا عصمت در حوزه مسئولیتهای مربوط به رسالت ضروری است؟ (ذکر ۲ مورد) [خ ۸۶]
- اگر پیامبری در دریافت و ابلاغ وحی معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود. - اگر پیامبری در مقام تعلیم و تبیین دین معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود. - اگر پیامبری در هنگام اجرای فرمان الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهایی مخالف دستورهای الهی انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و به گمراهی و انحراف مبتلا شوند.
۷- وحی را تعریف کنید. [ش ۸۷-۸۸-۸۹د]
القای معانی و معارف به قلب پیامبر (ص) از سوی خداوند و سخن گفتن جبرئیل با اوست.
۸- عالی‌ترین درجه وحی مخصوص چه کسانی است و به چه معناست؟ [ش ۸۶]
عالی‌ترین درجه وحی مخصوص پیامبران است، به معنی القای معانی و معارف به قلب پیامبر از سوی خداوند و سخن گفتن خداوند و جبرئیل با اوست.
۹- از عوامل جاودانگی شریعت پیامبر اکرم (ص) « حفظ قرآن کریم از تحریف » را توضیح دهید. [ش ۸۶]
در پرتو عنایت الهی و اراده خداوندی و با اهتمامی که پیامبر اکرم (ص) در جمع‌آوری و حفظ قرآن داشت و نیز در پی رشد انسانها و با تلاش و کوشش مسلمانان در دوره‌های مختلف، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه‌ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید.
۱۰- معجزه (اعجاز) را تعریف کنید. [خ ۸۵-۸۶د]
پیامبران به اذن خدا کارهای خارق‌العاده که مخالفان از مقابله با آن عاجز بودند، انجام می‌دادند این کارها که در حکم نشانه‌های نبوت ایشان بود را معجزه می‌گویند.
۱۱- اگر خداوند یک دین برای انسانها فرستاده است، پس چرا اکنون ادیان الهی مختلفی در جهان وجود دارد؟ (ذکر یک مثال) [ش ۸۵د-۹۰] منشأ اختلاف و چند دینی آن دسته از مبلغان دینی و مذهبی بوده‌اند که با آمدن پیامبر جدید در مقابل دعوت او ایستاده و او را به عنوان پیامبر نپذیرفته‌اند.
۱۲- منشأ اصلی اختلاف و چند دینی از نظر قرآن کریم چیست؟ [خ ۹۱]

<p>رهبران دینی که برای حفظ مقام و موقعیت خود در برابر دعوت پیامبران ایستادند .</p>
<p>۱۳- از محورهای اصلی برنامه « دین واحد » دو مورد را بنویسید . [ش ۸۷]</p> <p>ایمان به خدای یگانه و دوری از شرک - ایمان به معاد و سرای آخرت - اعتقاد به عادلانه بودن نظام هستی - ایمان به فرستادگان الهی و راهنمایان دین - عبادت و بندگی خداوند با انجام دادن فرایض - کسب مکارم اخلاقی - دوری از رذایل و زشتیهای اخلاقی - برپایی نظام اجتماعی بر اساس عدل</p>
<p>۱۴- توضیح دهید چرا قرآن کریم به « تکمیل » و « تصحیح » نیاز ندارد ؟ [خ ۸۸]</p> <p>کتابهای آسمانی گذشته مناسب زمان خویش بودند و به نیازهای آیندگان پاسخ نمی دادند در نتیجه لازم بود کتاب دیگری بیاید که مناسب زمانهای بعد باشد . هم چنین آن کتابها تحریف می شدند . به همین جهت می بایست کتاب دیگری بیاید که دارای اعتبار باشد اما قرآن کریم هم کامل و شامل برنامه ای برای همه زمانها و هم مصون و محفوظ از تحریف است پس به تکمیل و تصحیح نیاز ندارد .</p>
<p>۱۵- ویژگیهای دین اسلام که سبب انطباق آن با نیازهای متغیر زمان می شود را نام ببرید . [خ ۸۹- ۹۰ د]</p> <p>اول: توجه به نیازهای ثابت در عین توجه به نیازهای متغیر دوم: تقدّم روح و معنا به ظاهر و قالب سوم: وجود قوانین تنظیم کننده چهارم: اختیارات حاکم و نظام اسلامی</p>
<p>۱۶- عواملی که سبب شد شریعت پیامبر اکرم (ص) جاویدان باشد را فقط نام ببرید . [ش ۸۹]</p> <p>۱- آمادگی جامعه برای دریافت برنامه زندگی ۲- حفظ قرآن از تحریف ۳- وجود امام معصوم (ع) پس از پیامبر اکرم (ص) ۴- پیش بینی راههای پاسخگویی به نیازهای زمانه</p>
<p>۱۷- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .</p> <p>- پیامبران از چنان بیش عمیقی برخوردارند که به خطا و اشتباه گرفتار نمی شوند . [ش ۹۰ ص] - محتوای اصلی دعوت پیامبران یکسان بوده است و همه آنها آورنده یک دین بوده اند . [خ ۹۲ ص]</p>
<p>۱۸- توضیح دهید چرا تعدّد پیامبران به معنای تعدّد و اختلاف دین و اصول دعوت آنان نیست ؟</p> <p>تعدّد پیامبران به معنای تعدّد و اختلاف در دین و اصول دعوت آنان نیست بلکه از تبلیغ و اجرای یک دین در شرایط و زمانهای متفاوت حکایت می کند . یعنی ؛ همه در اصول دعوت خود مشترک بودند اما در برخی از احکام و دستورهای فرعی تفاوت داشتند . در حقیقت دین همه انبیا یکی بوده اما شریعت متفاوتی داشتند .</p>

درس سوم:

<p>۱- ترجمه کنید: « وَ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ ... » (بقره ، ۲۳) [ش ۸۷- ۸۸ د (با پیام) - ش ۹۰- ۹۰ د] و اگر در شک بودید از آنچه بر بنده خود نازل کردیم پس یک سوره مانند آن بیاورید .</p> <p>پیام: تحدی یا مبارزه طلبی</p>
<p>۲- ترجمه کنید: « فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَٰكِن تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ... » (بقره ، ۲۴) [خ ۹۲]</p> <p>پس اگر انجام ندادید و هرگز انجام نمی دهید ، پس بترسید از بترسید از آتشی که هیزمش مردمان و سنگها هستند .</p>
<p>۳- با توجه به عبارت قرآنی « ... وَ لَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا . » (نساء ، ۸۲) دلیل الهی بودن قرآن چیست ؟ [خ ۹۱]</p> <p>قرآن در عین نزول تدریجی آن</p>

۴- تحدی را تعریف کنید. [ش ۸۵ - ش ۸۶ - ۸۷د - خ ۸۸ - ۸۹د - ش ۹۰]

پیامبر اسلام (ص) از مخالفان می‌خواهد اگر در الهی بودن کتاب قرآن شک دارند، یک سوره مانند آن بیاورند این دعوت به مبارزه را تحدی می‌گویند.

۵- اعجاز پیامبر اسلام اگر به زمان خودش اختصاص داشت، چه مشکلی پیش می‌آمد؟ [د ۸۵]

از آنجا که پیامبر اکرم (ص) آخرین پیامبر و تعلیمات ایشان برای همه زمانها و دوران بعد از اوست، سند ثبوت و حقیقت او نیز به گونه‌ای است که در همه زمانها و دورانها حاضر است و اگر معجزه پیامبر اکرم (ص) از نوع کتاب و علم و فرهنگ نبود نمی‌توانست شهادی حاضر بر ثبوت ایشان باشد.

۶- توضیح دهید چگونه قرآن کریم «در عین نزول تدریجی، انسجام درونی» دارد؟ [خ ۸۶]

با اینکه ۶۲۳۶ آیه قرآن کریم در طول ۲۳ سال نازل شده و درباره موضوعات متنوعی مانند توحید، معاد، انسان، نظام خلقت، سرگذشت پیامبران، نظام اجتماعی، اخلاق و احکام سخن گفته است. با وجود این، نه تنها میان آیات آن تعارض و ناسازگاری نیست، بلکه دقیق‌تر از اعضای یک بدن یا اجزای یک درخت هماهنگ و مؤید یکدیگرند.

۷- جنبه‌های اعجاز قرآن کریم را نام ببرید. [ش ۸۶-۸۷د]

نشانه‌های لفظی و ظاهری - نشانه‌های محتوایی و معنایی

۸- «تازگی و شادابی دائمی» از ویژگیهای محتوایی و معنایی قرآن را توضیح دهید. [د ۸۶]

معمولاً افکار و اندیشه‌ها به ترویج کهنه می‌شوند و با پیشرفت فرهنگ و دانش بشری همه یا قسمتی از آنها جای خود را به اندیشه‌های جدید می‌دهند. اما قرآن کریم نه تنها با پیشرفت زمانه کهنه نمی‌شود بلکه افقهای جدیدی از حکمت و معرفت را به روی جویندگان می‌گشاید این کتاب، کتاب دیروز و امروز و فردای انسانهاست.

۹- چرا قرآن کریم کتاب دیروز، امروز و فردای انسانهاست؟ [ش ۸۸]

معمولاً افکار و اندیشه‌ها به تدریج کهنه می‌شوند و با پیشرفت فرهنگ و دانش بشری همه یا قسمتی از آنها جای خود را به اندیشه‌های جدید می‌دهند اما می‌بینیم قرآن کریم نه تنها با پیشرفت زمانه کهنه نمی‌شود بلکه افقهای جدید از حکمت و معرفت را به روی جویندگان می‌گشاید. این کتاب، کتاب دیروز، امروز و فردای انسانهاست. هر چه زمان بگذرد و انسانها به درجات عالی‌تری از فرهنگ و دانش برسند درخشندگی و شادابی قرآن بیشتر نمایان خواهد شد.

۱۰- توضیح دهید آیا قرآن که پانزده قرن پیش نازل شده می‌تواند پاسخگوی نیازهای بشر امروزی باشد؟ [خ ۸۷]

قرآن کریم با وجود اینکه حدود پانزده قرن پیش و در جامعه‌ای به دور از فرهنگ و دانش نازل شده در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت بدان نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب فقط از امور معنوی و آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی‌گوید بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیتهای سیاسی و اجتماعی او، رابطه وی با انسانهای دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌ای جامع و همه جانبه را در اختیارش قرار می‌دهد.

۱۱- از ویژگیهای محتوایی و معنایی قرآن کریم «جامعیت و همه‌جانبه بودن» را شرح دهید. [ش ۸۹]

قرآن کریم با وجود اینکه حدود پانزده قرن پیش در جامعه‌ای به دور از فرهنگ و دانش نازل شده در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت بدان نیاز دارد سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب فقط از امور معنوی یا آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی‌گوید بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیتهای سیاسی و اجتماعی او و نیز رابطه وی با انسانهای دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌ای جامع و همه جانبه را در اختیارش قرار می‌دهد.

۱۲- « موزون بودن در کلمات و رسایی در تعبیرات » مربوط به کدام یک از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم است؟ [خ ۸۸-خ ۹۱] نشانه‌های لفظی و ظاهری
۱۳- کامل کنید: [خ ۸۹]
- نفوذ خارق‌العاده قرآن کریم در افکار و نفوس از نشانه‌های (لفظی و ظاهری) اعجاز این کتاب آسمانی است.
۱۴- ویژگی مهم قرآن کریم را بنویسید. [خ ۹۰]
۱- دلیل و سند ثبوت پیامبر اکرم (ص) است. ۲- جاودانه و همیشگی است.
۱۵- چرا خداوند معجزه پیامبر اسلام (ص) را از نوع کتاب قرار داده است؟ [د ۹۰]
چون پیامبر اکرم (ص) آخرین پیامبر و تعلیمات ایشان برای همه زمانهای بعد از اوست، سند ثبوت و حقیقت او نیز به گونه‌ای است که در همه زمانها حضور دارد و هم اکنون نیز مخالفان را به آوردن سوره‌ای مانند سوره‌های خود دعوت می‌کند. اگر معجزه پیامبر اکرم (ص) از نوع کتاب و علم و فرهنگ نبود، نمی‌توانست شاهدی حاضر و دائمی بر ثبوت ایشان باشد.

درس چهارم:

۱- ترجمه کنید: « لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ » (آل عمران، ۱۶۴) [خ ۸۸]
به یقین خداوند بر مؤمنان منت گذاشت آنگاه که در میان آنان فرستاده‌ای از خودشان برانگیخت.
۲- ترجمه کنید: « ... وَ لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا. » (نساء، ۴ / ۱۴۱)
و هرگز خداوند قرار نمی‌دهد، برای کافران راهی (راه تسلط) بر مؤمنان.
۳- قلمروهای رسالت پیامبر (ص) را نام برده، بنویسید آیه « ... يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ ... » به کدام یک از آنها اشاره دارد؟ [ش ۸۵]
۱- دریافت و ابلاغ وحی ۲- مرجعیت علمی ۳- ولایت و رهبری جامعه ۴- ولایت معنوی
و آیه اشاره به « مرجعیت علمی » دارد.
۴- قلمروهای رسالت پیامبر (ص) را نام ببرید. [د ۸۵-ش ۸۷-ش ۹۰]
۱- دریافت وحی و رساندن آن به مردم ۲- تعلیم و تبیین تعالیم دین (مرجعیت علمی) ۳- ولایت و سرپرستی جامعه برای اجرای قوانین الهی (ولایت ظاهری) ۴- ولایت معنوی
۵- از قلمروهای رسالت پیامبر اکرم (ص) تعلیم و تبیین تعالیم دین را توضیح دهید.
پیامبر اکرم (ص)، تنها رساننده وحی نبود بلکه وظیفه تفسیر و تبیین قرآن کریم را نیز بر عهده داشت تا مردم بتوانند به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند و جزئیات احکام و قوانین را بفهمند و شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند از این رو، گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است پس ایشان اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن بوده است.
۶- « ولایت ظاهری » از قلمروهای رسالت پیامبر اکرم (ص) را توضیح دهید. [خ ۸۹]
منظور از ولایت ظاهری ولایت بر جامعه و پیاده کردن قوانین اسلام و اجرای قوانین و احکام الهی در جامعه بود. به همین جهت به محض اینکه مردم

مدینه ، اسلام را پذیرفتند و ایشان به مدینه هجرت کرده ، به کمک مردم آن شهر و مهاجرانی که از مکه آمده بودند حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می شد پی ریزی نمود .

۷- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

- ولایت و سرپرستی جامعه برای اجرای قوانین الهی را ولایت معنوی می گویند . [۸۹د] غ

- گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است . [۹۰ص]

۸- کامل کنید :

- در اسلام ، کسانی را که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از قرآن نیست (طاغوت) می نامند . [ش ۸۸]

- مراجعه به « طاغوت » و انجام دادن دستورهای وی بر مسلمانان (حرام) است . [خ ۹۰]

- برترین و بالاترین قلمرو رسالت پیامبر اکرم (ص) (ولایت معنوی) می باشد .

- اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی (گفتار) و (رفتار) پیامبر است . [خ ۹۱]

۹- طاغوت را تعریف کنید . [خ ۸۵- ۸۶- ۸۷- ۸۸- ۸۹- ۹۰- ۹۱- ۹۲]

کسانی که به مردم فرمان می دهند و قانون گذاری می کنند ، در حالی که خداوند آنها را تعیین نکرده و فرمان و قانونشان نشأت گرفته از قرآن ، یعنی برخاسته از فرمان الهی نیست طاغوت نامیده می شوند .

۱۰- دو دلیل از دلایل نیازمندی جامعه اسلامی به ولایت و حکومت اسلامی را نام ببرید . [ش ۹۰]

۱- جامعیت دین اسلام

۲- ضرورت پذیرش ولایت الهی و دوری از حکومت طاغوت

۱۱- بالاترین و برترین مقام پیامبر خدا (ص) چیست و میزان درک افراد از این مقام به چه چیزی بستگی دارد ؟

ولایت معنوی بالاترین و برترین مقام پیامبر (ص) است . که ابعاد آن بر افراد معمولی آشکار نیست مؤمنان به میزانی که چشم باطنشان باز شود و پرده هایی از عالم غیب کنار رود مرتبه ای از این ولایت را درک می کنند .

درس پنجم :

۱- ترجمه و پیام آیه : « يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ... » (مائده ، ۶۷) [خ ۸۵- ۸۷- ۸۹- ۹۰د]

ای پیامبر آنچه از پروردگارت بر تو نازل شده ابلاغ کن و اگر انجام ندهی پس رسالت او را به انجام نرسانده ای .

پیام آیه : تعیین حضرت علی (ع) به عنوان جانشین خود (اشاره به محتوای حدیث غدیر)

۲- ترجمه و پیام آیه : « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... » (نساء ، ۵۹) [د ۸۵]

ای کسانی که ایمان آورده اید ، خدا را اطاعت کنید و اطاعت کنید پیامبر را و صاحبان امر که از شمایند .

پیام آیه : هر مسلمانی ، در هر عصر و زمانی که زندگی می کند ، باید در کارهای خود فرمانبردار خداوند ، پیامبر اکرم (ص) و ولی امر باشد .

۳- یک پیام آیه : « إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً » (احزاب ۳۴) را بنویسید . [خ ۸۶- ۸۷- ۸۸د]

این واقعه عصمت حضرت علی (ع) ، حضرت فاطمه و امام حسن و امام حسین علیهم السلام را اعلام می کند یا ...

<p>۴- حدیث « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ » درباره چه واقعه‌ای است؟ [ش ۸۶]</p> <p>درباره واقعه بزرگ غدیر و ولایت حضرت علی (ع)</p>
<p>۵- حدیث « مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ ... » را تکمیل کرده و بنویسید درباره چه واقعه‌ای است؟</p> <p>فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ - درباره واقعه بزرگ غدیر و ولایت حضرت علی (ع)</p> <p>هر کس که من ولی و سرپرست اویم ، علی نیز ولی و سرپرست اوست .</p>
<p>۶- دو مورد از نکاتی را که پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با قرآن و اهل بیت (ع) در حدیث « ثقلین » بیان فرمودند ، بنویسید. [ش ۸۵]</p> <p>۱- قرآن و اهل بیت دو چیز گرانبه‌است که پیامبر(ص) در میان امت به جا گذاردند .</p> <p>۲- قرآن و اهل بیت همواره با هم‌اند و از هم جدا نمی‌شوند .</p> <p>۳- چون قرآن همیشگی است وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی خواهد بود .</p> <p>۴- هر کسی به آن دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی‌شود . (دو مورد کافی است .)</p>
<p>۷- بر اساس حدیث ثقلین دو چیز گرانبه‌ها که پیامبر (ص) پس از رحلت خود برای مردم به جا گذاشتند چه بود و درباره آنها چه سفارش فرمود؟ [ش ۸۶د]</p> <p>کتاب خدا و عترت</p> <p>و سفارش فرمود : تا وقتی که به این دو تمسک جوید هرگز گمراه نمی‌شوید و این دو هرگز از هم جدا نمی‌شوند .</p>
<p>۸- پیام حدیث : « مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً » را بنویسید . [خ ۸۷- ۸۸]</p> <p>هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناخته باشد به مرگ جاهلی مرده است .</p>
<p>۹- نام آیه : « إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ . » را بنویسید . (مائده ، ۵۵) (بیان مصداق آیه) [خ ۸۸- ۸۹د]</p> <p>آیه ولایت - و مصداق آیه علی (ع) می‌باشد .</p>
<p>۱۰- چرا نیاز به امام پس از پیامبر نه تنها از بین نمی‌رود ، بلکه بیشتر هم می‌شود؟ [خ ۹۰]</p> <p>زیرا با گذشت زمان و گسترش سرزمین اسلامی فرقه‌ها و اندیشه‌های مختلف مسائل جدید و طرز فکرهای گوناگون به وجود می‌آید ، همچنین روابط اجتماعی به مرحله پیچیده‌تری وارد می‌شود و به احکام جدیدی نیاز پیدا می‌کند که بدون وجود یک مفسر معتبر وحی پاسخگویی صحیح به این نیازها ممکن نیست .</p>
<p>۱۱- آیه زیر را تکمیل نموده و یک پیام از آن استخراج کنید . [خ ۹۲]</p> <p>- « إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ ... وَيُطَهِّرْكُمْ تَطْهِيراً . » ، (احزاب ، ۳۳ / ۳۳)</p> <p>« ... لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ ... » این واقعه ، عصمت حضرت علی ، حضرت فاطمه و امام حسن و امام حسین علیهم‌السلام را اعلام می‌کند . (یا هر پیام مرتبط دیگر)</p>
<p>۱۲- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید . [۹۰د]</p> <p>- تعیین جانشین رسول خدا با هدایت و راهنمایی خدا بوده و خدا ائمه اطهار (ع) را به این مقام برگزیده است. ص</p>

۱- از سخن پیامبر اسلام (ص): « من شهر علمم و علی در آن است ، هر کس می‌خواهد به این علم برسد ، باید از در آن وارد شود . » چه نکاتی به دست می‌آید؟ (ذکر دو مورد) [۹۰د]

- حضرت علی (ع) پس از رسول خدا از همه داناتر است .
- حضرت علی (ع) در علم خود معصوم است و گرنه رسول خدا (ص) نمی‌فرمود که ؛ همه باید به ایشان مراجعه کنند .
- بر مردم واجب است که از دانش حضرت علی (ع) بهره ببرند و مطابق نظر ایشان عمل کنند زیرا ایشان راه رسیدن به علم پیامبر است و بهره‌مندی از علم پیامبر هم بر همه واجب است .

۲- « شیعه » در لغت به چه معنا می‌باشد؟ (ذکر دو معنا) [خ ۹۲] به معنای پیرو ، یار و طرفدار

۳- کدام باورهای مشترک زمینه‌ساز وحدت بین مسلمانان است؟ [خ ۹۱]
اعتقاد به خدا ، پیامبر اکرم (ص) ، قرآن ، قیامت

۴- مقام و منزلت حضرت علی (ع) در نزد خدا و پیامبر به سبب (ایمان بی‌نظیر) و (عمل بی‌مانند) ایشان است . [خ ۹۲]

درس هفتم:

۱- دو مورد از مسائلی که پس از رحلت پیامبر(ص) موجب تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ایشان شد را بنویسید . [خ ۸۵]

۱- تفسیر و تبیین آیات قرآن و معارف اسلامی توسط برخی عالمان وابسته به قدرت و گروهی از علمای اهل کتاب مطابق با افکار خود یا موافق با منافع قدرتمندان

۲- قدرت دادن به اندیشه‌های انحرافی توسط حاکمان ظالم بنی‌امیه و بنی‌عباس

۳- جعل احادیث از سوی دنیا دوستان برای نزدیکی به حاکمان

۴- نقل داستان‌های خُرافی دربارهٔ پیامبران توسط برخی از علما در مساجد (۲ مورد کافی است .)

۲- تفاوت اساسی حکومت بنی‌امیه و بنی‌عباس با رهبری رسول خدا (ص) در چه چیزهایی بود؟ (ذکر دو مورد) [ش ۸۵- ش ۹۰]

۱- حکومت پیامبر خدا (ص) بر پایهٔ برابری و مساوات بود و ملاک کرامت تقوا بود .

۲- پیامبر (ص) مردم را به مبارزه و ستم فرا می‌خواند . (دو مورد کافی است .)

۳- آنان که نزد اشراف مکه و مدینه منزلت بالایی نداشتند و بی‌ارزش تلقی می‌شدند نزد پیامبر (ص) صاحب منزلت شدند .

اما در حکومت بنی‌امیه و بنی‌عباس شخصیت‌های باتقوی و جهادگر منزوی شدند و طالبان قدرت و ثروت قرب و منزلت یافتند و دشمنان اسلام با تزویر و نیرنگ خود را در جبههٔ دوستان قرار دادند و به تدریج شیوهٔ حکومتی قیصران روم و کسریان ایران را در پیش گرفتند .

۳- دو مورد از اشکالات اساسی که به سبب ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص) (نگهداری حدیث از طریق حافظه) به وجود آمد را بنویسید .

[د ۸۵ - ش ۸۶ - ش ۸۷ - ش ۸۹ - ش ۹۰-خ ۹۲]

الف - احتمال خطا افزایش یافت و در نتیجه کلمات جا به جا و برخی عبارت‌ها و گاه خود احادیث فراموش می‌شدند .

ب - شرایط مناسب برای جاعلان حدیث فراهم می‌آمد که براساس اغراض شخصی به جعل یا تحریف حدیث بپردازند یا از ذکر برخی احادیث خودداری کنند .

ج - نوشته نشدن حدیث سبب می‌شد که مدرک و منبعی که از طریق آن بتوان احادیث درست را از نادرست تشخیص داد، در دست نباشد.

د - مهم‌تر از همه اینکه مردم و محققان از یک منبع مهم هدایت بی‌بهره می‌ماندند و به ناچار، سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت می‌دادند. (ذکر دو مورد به دلخواه)

۴- چگونه پس از رحلت رسول خدا (ص) ظهور شخصیتها و الگوهای غیرقابل اعتماد افزایش یافت؟ [خ ۸۷]

هر چه از زمان پیامبر فاصله بیشتر می‌شد شخصیتهای اصیل اسلامی به خصوص اهل بیت پیامبر (ص) به انزوا کشیده می‌شدند و افرادی که در اندیشه و تفکر یا در عمل و اخلاق یا در هر دو از معیارهای اسلامی به دور بودند در جامعه جایگاهی برجسته پیدا می‌کردند. این گونه شخصیتها در دستگاه حکومت بنی‌امیه و بنی‌عباس صاحب موقعیت می‌شدند و به شهرت می‌رسیدند.

۵- دو مورد از مسائل و مشکلات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پس از رحلت پیامبر (ص) را بنویسید. (۴ مورد) [د ۸۷- ش ۸۸- خ ۹۰]

از مسائل و مشکلات سیاسی و اجتماعی و فرهنگی عصر ائمه (ع) چهار مورد را بنویسید.

ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر (ص) - پیدایش مسائل جدید با گسترش دنیای اسلام - تحریف در اندیشه‌های اسلامی و جعل احادیث - ظهور شخصیتها و الگوهای غیرقابل اعتماد - تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت قیصری و کسرابی.

۶- کدام یک از مشکلات سیاسی - اجتماعی باعث شد که با فاصله گرفتن از زمان پیامبر اکرم (ص) شخصیتهای اصیل اسلامی به انزوا کشیده شوند؟ توضیح دهید. [د ۸۸]

ظهور شخصیتها و الگوهای غیر قابل اعتماد - عموم مردم در افکار و اعتقادات و رفتار و عمل دنباله‌رو شخصیتهای برجسته جامعه خود هستند و آنها را آسوه قرار می‌دهند، اگر این الگوها صاحب کمالات و ارزشهای الهی باشند مردم نیز به نسبت همت و استعداد از این کمالات و ارزشها بهره‌مند می‌شوند و اگر آنها به سوی زشتیها و بدیها بروند بیشتر مردم نیز از آنها دنباله‌روی خواهند کرد.

۷- چرا ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر (ص) پیروان ائمه (ع) را از منبع مهم هدایت بی‌بهره نکرد؟ [د ۹۰]

چون احادیث پیامبر نزد ائمه حفظ شده بود و پیروان ائمه این احادیث را از طریق این بزرگواران که خود انسانهایی معصوم و به دور از خطا بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا معتبر و موثق بود به دست می‌آوردند.

درس هشتم:

۱- ترجمه کنید: «... قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى ...» (شوری، ۲۳) [د ۸۶- خ ۸۷] (فقط پیام آیه)

ترجمه: بگو از شما برای آن پاداشی نمی‌خواهم مگر دوستی با خویشان.

پیام آیه: پیامبر از پیروانش هیچ پاداشی جز دوستی با خاندانش نمی‌خواهد.

۲- تقیه را تعریف کنید. [خ ۸۵- د ۸۵- د ۸۷- خ ۸۸- خ ۹۱]

- «تقیه» از زمان کدام معصوم (ع) اجرا شد؟ و به چه معناست؟

ائمه بزرگوار ما از زمان امام سجاد (ع) تقیه می‌کردند. یعنی؛ می‌کوشیدند آن بخش از اقدامات و مبارزات خود را که دشمن به آن حساسیت داشت، مخفی نگه دارند به گونه‌ای که در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند. این اصل را تقیه می‌گویند.

۳- امامان بزرگوار ما «در مجاهده برای حکومت عدل» از چه اصولی تبعیت می‌کردند؟ (نام ببرید). [ش ۸۵]

۱- عدم تأیید حاکمان
۲- معرفی خود به عنوان امام بر حق

۳- آگاهی بخشی به مردم	۴- انتخاب شیوه‌های درست مبارزه
۴- امامان (ع) از دو جهت با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند، آن دو جهت چیست؟ توضیح دهید. [خ ۸۶]	یا: ائمه اطهار (ع) در راستای ولایت ظاهری از چه جهاتی با حاکمان زمان خود مبارزه می‌کردند؟ توضیح دهید. [د ۹۰]
اول؛ از آن جهت که رهبری و اداره جامعه از جانب خداوند به آنان سپرده شده بود و لازم بود که برای انجام دادن این وظیفه به پا خیزند و در صورت وجود شرایط و امکانات، حُکام غاصب را برکنار کنند.	دوم؛ از آن جهت که سکوت در مقابل ظلم و زیر پا گذاشتن قوانین اسلام را گناه می‌دانستند و معتقد بودند که اگر حاکمی، حقوق مردم را زیر پا گذارد و به احکام اسلامی عمل نکند، براساس حکم امر به معروف و نهی از منکر، باید با او مقابله و مبارزه کرد.
۵- چرا ائمه معصومین (ع) در مجاهده از اصل «آگاهی بخشی به مردم» تبعیت می‌کردند؟ [ش ۸۶-۸۷-د ۹۰]	ائمه علیهم السلام معتقد بودند که عامل اصلی حکومت جباران و ستمگران، ناآگاهی مردم است؛ به همین جهت، در مبارزه خود علیه حاکمان، بر آگاهی مردم تکیه می‌کردند و به شیوه‌های مختلف برای آگاهی بخشی به مردم می‌کوشیدند.
۶- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.	- ائمه اطهار راه‌رهای مسلمانان از دست حاکمان طاغوتی و مشکلات اجتماعی را آگاهی آنها می‌دانستند. [خ ۹۱ ص]
۷- نام دو کتاب حدیث که در آن سخنان رسول خدا (ص) و ائمه اطهار (ع) گرد آمده است را بنویسید. [خ ۸۷]	کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب، استبصار
۸- گردآورندگان کتابهای حدیثی مقابل را بنویسید. الف) کافی: ب) الاستبصار: [خ ۹۰]	الف) کافی: مرحوم کلینی ب) الاستبصار: مرحوم شیخ طوسی
۹- اقدامات مربوط به مرجعیت علمی امامان (ع) را نام ببرید. [خ ۸۸-ش ۹۰-خ ۹۲]	تعلیم و تفسیر قرآن اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) پاسخ به مسائل جدید و نیازهای نو تربیت شخصیت‌های اسلامی
۱۰- از مسئولیتهای مقام امامت «ولایت معنوی امامان (ع)» را شرح دهید. [خ ۸۹]	- از مسئولیتهای مقام امامت «راهنمایی و یاری مردم با ولایت معنوی» را شرح دهید. پس از رسول خدا (ص) ائمه اطهار علیهم السلام واسطه خیر و برکت و رحمت در جهان هستی هستند، و علاوه بر راهنماییها و یاریهای ظاهری به اذن خداوند از طریق معنوی و غیبی نیز به نیازهای مؤمنان پاسخ می‌دهند و آنان را به مقصود می‌رسانند.
۱۱- هریک از عبارات سمت راست با کدام یک از عبارات سمت چپ (مسئولیت‌های مقام امامت) ارتباط دارند؟ [ش ۸۹]	۱- اقدام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر (ص) + ۲- پاسخ به نیازهای مؤمنان از طریق معنوی و غیبی ++ ۳- تربیت شخصیت‌های اسلامی + ۴- آگاهی بخشی به مردم +++ الف) اقدامات مربوط به مرجعیت دینی + ب) مجاهده در راستای ولایت ظاهری +++ ج) ولایت معنوی امامان (ع) ++

<p>۱- بر اساس آیه: «... إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...» (رعد، ۱۱) زمینه‌سازِ هلاکت و بدبختی یا عزت و سربلندی یک جامعه چه کسانی هستند؟ [خ ۹۱] خود انسانها، خود افراد جامعه</p>
<p>۲- بر اساس آیه: «... إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...» (رعد، ۱۱) علت غیبت امام عصر (عج) چیست؟ [خ ۸۶-۹۰د (ترجمه)] اگر اکثریت یک ملت خواستار عدالت نباشند و با ظلم مبارزه نکنند همه آنها گرفتار حاکمان ظالم و ستمگر خواهند شد و از زندگی در جامعه‌ای با قوانین عادلانه، بی‌نصیب خواهند ماند به همین جهت قرآن کریم می‌فرماید که: تا گروهها، اقوام و ملتها تغییر نکنند خداوند نیز اوضاع و شرایط زندگی آنان را تغییر نخواهد داد. بنابراین علت غیبت امام عصر (عج) عدم آمادگی روح جمعی جامعه می‌باشد.</p>
<p>۳- غیبت امام زمان (عج) در مقابل «ظهور» است یا «حضور»؟ توضیح دهید. [ش ۸۵] غیبت در مقابل ظهور است نه حضور. امام را غایب نامیده‌اند زیرا ایشان از نظرها غایب است نه اینکه در جامعه حضور ندارند. ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می‌تاباند به عبارت دیگر این انسانها هستند که امام را نمی‌بینند، نه اینکه ایشان در بین مردم حضور نداشته باشند.</p>
<p>۴- چرا غیبت امام عصر (عج) به «خورشید پشت ابر» تشبیه شده است؟ [ش ۸۶] چرا حضرت مهدی (عج) را «غائب» نامیده‌اند؟ منظور از این «غیبت» را توضیح دهید. [خ ۹۲] زیرا ایشان از نظرها غائبند نه اینکه در جامعه حضور ندارند ایشان چون خورشید عالم تاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می‌تاباند به عبارت دیگر این انسانها هستند که امام را نمی‌بینند نه اینکه ایشان در بین مردم حضور نداشته باشند.</p>
<p>۵- امام عصر (عج) رهبری خود را در عصر غیبت به چه چیز تشبیه کرده‌اند؟ [ش ۸۷-۸۹] امام عصر (عج) می‌فرماید: بهره بردن از من در عصر غیبتماند بهره بردن از آفتاب است هنگامی که پشت ابرها باشد. (به خورشید پشت ابر)</p>
<p>۶- علت غیبت امام عصر (عج) چیست؟ توضیح دهید. [د ۸۵] به سبب قدرناشناسی و ناسپاسی و در خطر بودن جان آن حضرت، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد. خداوند نعمت هدایت را با وجود انبیا و اولیای خود کامل کرد و راه رسیدن به رستگاری را به انسانها نشان داده است علاوه بر این انبیا و امامان نه تنها راه سعادت را به مردم معرفی کردند بلکه در راه نجات مردم کوشیدند. اما ناسپاسی این مردم و قدرناشناسی آنان موجب شهادت یازده تن از ائمه شد از سوی دیگر حاکمان بنی عباس نیز در صدد بودند که مهدی موعود (عج) را به محض تولد از بین ببرند.</p>
<p>۷- علت غیبت امام عصر (عج) و تداوم آن را بنویسید. [خ ۸۸] به سبب قدرناشناسی و ناسپاسی و در خطر بودن آن حضرت، خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیبت ادامه یابد. تداوم این غیبت نیز بر اثر باقی ماندن همان عوامل و عدم آمادگی مردم برای ظهور است.</p>
<p>۸- آیا می‌توان «زمان ظهور» امام عصر (عج) را تعیین کرد؟ مختصراً توضیح دهید. [ش ۸۶-۸۷] خیر، تعیین زمان ظهور در اختیار خداست و از این امور جز خداوند کس دیگری آگاهی ندارد بنابراین کسانی که زمان ظهور را تعیین می‌کنند، دروغگویند.</p>
<p>۹- غیبت امام زمان تا چه زمانی ادامه دارد؟ [خ ۹۱] تا وقتی جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره‌مندی کامل از وجود آن حضرت را پیدا کند.</p>
<p>۱۰- چرا تعیین زمان ظهور امام عصر (عج) تنها در اختیار خداوند است؟ توضیح دهید. [ش ۸۹-۹۰د] چون تعیین زمان ظهور امام عصر (عج) تنها در اختیار خداوند است؟ توضیح دهید. [ش ۸۹-۹۰د]</p>

زیرا آنچه برای ظهور لازم است، احساس جهانی برای امداد الهی و کمک غیبی، ناامیدی از همه مکاتب غیرالهی و آمادگی لازم پیروان و یاران امام برای همکاری با ایشان است و از این امور جز خداوند کسی دیگری آگاهی ندارد.

۱۱- غیبت صغری را تعریف کنید. [د ۸۶- ۸۷- ش ۸۸- ۹۰- د ۹۰]

مرحله اول امامت حضرت ولی عصر (عج) که از سال ۲۶۰ پس از شهادت امام حسن عسکری (عج) آغاز شده و تا سال ۳۲۹ طول کشیده است غیبت صغری نامیده می شود.

یا دوره ای که امام عصر (عج) از طریق نایبان چهارگانه با شیعیان ارتباط داشتند.

۱۲- بخش اصلی رهبری امام عصر (عج) مربوط به کدام قلمرو است و چگونه انجام می شود؟ [خ ۸۷- ۸۸]

بخش اصلی رهبری امام مربوط به قلمرو ولایت معنوی است. ایشان که به اذن خداوند از اعمال انسانها آگاه است به صورتهای مختلف افراد مستعد به ویژه شیعیان و محبان خویش را از امدادهای معنوی در جهت رشد و تعالی روحی برخوردار می سازد.

۱۳- تغییر و تحوّل در جامعه ای که گرفتار بی عدالتی می باشد، چگونه امکان پذیر است؟ [د ۸۸]

در جامعه ای که گرفتار بی عدالتی است تصمیم یک فرد یا گروهی محدود برای برقراری عدالت اگر از همراهی اکثریت برخوردار نباشد به نتیجه نمی رسد. برقراری عدالت به تحوّل درونی همه یا بیشتر افراد نیاز دارد یعنی؛ روح جمعی باید آماده و پذیرای آن شود. بنابر این اگر اکثریت خواستار عدالت نباشند و با ظلم مبارزه نکنند همه آنها گرفتار حاکمان ظالم و ستمگر خواهند شد و از زندگی در جامعه ای با قوانین عادلانه بی نصیب خواهند ماند.

۱۴- امام حسن عسکری (ع) در ارتباط با فرزندش حضرت مهدی (عج) چه اقداماتی انجام داد؟ [خ ۸۹]

امام حسن عسکری (ع) در ارتباط با فرزندش دو وظیفه را عهده دار بود. یکی حفظ فرزندش از گزند خلفای عباسی و دیگر اثبات وجود ایشان و اعلام امامتش به عنوان امام دوازدهم.

۱۵- نایبان چهارگانه در دوره غیبت صغری چه مسئولیتی بر عهده داشتند؟ [ش ۸۹]

این افراد رابط میان مردم و امام عصر (عج) بودند.

۱۶- طولانی بودن عمر حضرت مهدی (عج) چگونه امکان پذیر است؟ [د ۸۶- ۸۷]

برخی امور از نظر عقلی امکان پذیر نیستند و محال است در جهان خارج تحقق پیدا کنند. اما برخی امور هستند که تحقق آنها از نظر عقلی امکان پذیر است اما شرایط عوامل خارجی بسیار زیادی باید دست به دست هم دهند تا آن امور تحقق یابند. اینها امور غیر عادی اند نه غیر عقلی. طولانی شدن عمر انسانها از جمله این امور است. از نظر عقلی بدن انسان می تواند هزاران سال زنده بماند و از آنجا که همه عوامل و شرایط طول عمر در اختیار خداوند است به قدرت و اراده خود جسم مبارک امام عصر (عج) را جوان نگه می دارد تا آن حضرت به حیات خود ادامه دهد.

۱۷- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.

- غیبت امام مهدی (عج) در دوره غیبت، در مقابل حضور است نه ظهور. [د ۸۹- ش ۹۰] غ

- عمر طولانی امام زمان امری غیر عادی و غیر عقلی نیست و با قدرت الهی عملی می شود. [خ ۹۱] غ

۱۸- دو نمونه از موارد ولایت معنوی (یاری و دستگیری شیعیان) توسط امام عصر (عج) را بنویسید. [د ۸۹]

هدایت باطنی افراد - حل بعضی از مشکلات علمی علما - خبر دادن از بعضی رویدادها - دستگیری از درماندگان - شفای بیماران - دعا برای مؤمنان

۱۹- کامل کنید:

- بخش اصلی رهبری امام مهدی (عج) مربوط به قلمرو (ولایت معنوی) است. [د ۸۸- ش ۹۰- د ۹۰- خ ۹۲]

۱- امام زمان (عج) در دوره غیبت صغری از طریق افرادی خاص که به (نُوابِ آریعه) معروفند، با شیعیان ارتباط داشت. [ش ۹۰]

۲- رهبری امام زمان (عج) در عصر غیبت به (خورشیدِ پُشتِ ابر) تشبیه شده است. [ش ۹۰]

۲۰- امام زمان (عج) در دوره غیبت صغری از چه طریق پیروان خود را رهبری می کردند؟ [خ ۹۱]

نُوابِ آریعه یا نُوابِ خاصّ

۲۱- آیا غیبتِ امامِ عصر (عج) به معنای عدمِ «حضور» ایشان است، توضیح دهید.

خیر - غیبت در مقابل ظهور است، نه حضور. امام را غایب نامیده اند؛ زیرا ایشان از نظرها غایب اند، نه اینکه در جامعه حضور ندارند. ایشان چون خورشید عالمتاب انوار هدایت و رهبری خود را به خصوص بر شیعیان می تاباند.

۲۲- در عصر غیبت فقیهان با تکیه بر چه پشتوانه هایی باید وظایف خویش را انجام دهند؟

- فقیهان بر اساس چه پشتوانه هایی در عصر غیبت، به اجتهاد می پردازند؟

پشتوانه اول: قرآن کریم - پشتوانه دوم: سیره و سنت پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع)

درس دهم:

۱- پیام آیه: «وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ.» (انبیاء، ۱۰۵) [خ ۸۷- خ ۹۰ (ترجمه)]

پیام: علاوه بر قرآن در کتاب زبور آمده است که زمین به بندگان صالح و درستکار خداوند خواهد رسید.

و در زبور (بعد از موعظه و پند) نوشتیم: همانا زمین را بندگان شایسته ام به ارث می برند.

۲- پیام آیه: «وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ.» (قصص، ۵) را بنویسید. [خ ۸۵]

پیام آیه در مورد «آینده تاریخ»: این آیه دیدگاه اسلام را درباره آینده تاریخ بیان می کند و اینکه در نهایت پیشوایی و رهبری از آن مستضعفان جهان خواهد بود و خواست و وعده الهی پیروزی حق بر باطل می باشد.

۳- بر اساس آیه: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ...» (توبه، ۳۳) چه آینده ای برای تاریخ انسان پیش بینی شده است؟

[خ ۸۹- ش ۹۰ (ترجمه)]

آینده نهایی جهان از آن حق خواهد بود و باطل شکست خورده و مغلوب صحنه را ترک خواهد کرد.

او کسی است که پیامبرش را با هدایت و دین حق فرستاد تا دینش را بر هر دینی مسلط کند.

۴- چه کسانی می توانند یاران راستین امام زمان (عج) باشند؟ [خ ۸۵]

کسانی که قبل از ظهور تمرین کرده و در صحنه درگیری های فکری و اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته باشند و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون خصائلی چون شجاعت، عزت نفس، بلندهمتی و پاکدامنی را در خود پرورانده باشند.

۵- توضیح دهید آیا کسانی که فقط با دعا و گریه منتظر ظهور حضرت ولی عصر (عج) هستند می توانند یاران راستین امام باشند؟ [خ ۸۶]

خیر - زیرا کسانی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند و در نبرد حق علیه باطل، عدالتخواهان علیه ستم پیشگان و پابرهنگان علیه مستکبران حضور نداشته باشند، چنین کسانی جوهره شجاعت، از جان گذشتگی و صلابت روحی را به دست نخواهند آورد و در نبرد سهمگین سپاه امام علیه ستمکاران جهان، صحنه را ترک خواهند کرد.

۶- چهار مورد از ویژگیهای یاران راستین امام عصر (عج) را بر اساس فرمایش حضرت علی (ع) بنویسید. [د ۸۶- د ۸۷- ش ۸۸]

در امانت خیانت نکنند . پاکدامن باشند . اهل دشنام و کلمات زشت نباشند . به ظلم و ستم خونریزی نکنند . ساده زیست باشند . لباسهای فاخر نپوشند . به یتیمان ستم نکنند . شراب ننوشند

۷- به اعتقاد جامعه‌شناسان « پویایی جامعه شیعه » در طول تاریخ به چه عواملی وابسته بوده است ؟ [خ ۸۵- خ ۸۹]

الف) گذشته سرخ : اعتقاد به عاشورا و آمادگی برای ایثار و شهادت در راه عدالتخواهی ، آرمان‌گرایی و حقیقت‌جویی

ب) آینده سبز : باور به مهدویت و نپذیرفتن حکومت‌های طاغوتی و تلاش برای گسترش عدالت و انسانیت در سراسر جهان

۸- پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ به چه عواملی وابسته بوده است ؟ نام ببرید .

گذشته سرخ (اعتقاد به عاشورا) - آینده سبز (باور به مهدویت)

۹- پیامبران برای « تحقق وعده‌های الهی » در پایان تاریخ از چه طرح خاصی سخن گفته‌اند؟ [ش ۸۵- د ۸۹]

پیامبران الهی می‌گویند که در پایان تاریخ ، در حالی که شرایط کاملاً آماده شده است ، یک ولی الهی ظهور می‌کند و حکومت جهانی و عادلانه‌ای تشکیل می‌دهد که فقط براساس دین خدا اداره می‌شود .

۱۰- جامعه منتظر چگونه جامعه‌ای است ؟ (ویژگیهای جامعه منتظر در عصر غیبت) [د ۸۵- خ ۸۷- ش ۸۸- خ ۹۲]

جامعه منتظر به واقعیت‌های ناهنجار موجود « نه » می‌گوید و به امید فردای درخشان تلاش می‌کند .

جامعه منتظر ، حکومت طاغوت را بر نمی‌تابد ؛ در مقابل آن می‌ایستد و مقاومت می‌کند .

جامعه منتظر می‌کوشد در جهت همان نوع از جامعه‌ای که انتظارش را می‌کشد حرکت کند .

۱۱- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

انسان منتظر به واقعیت‌های ناهنجار موجود « نه » می‌گوید و به امید فردای درخشان تلاش می‌کند . [خ ۹۱ غ]

۱۲- اعتقاد شیعه در مورد موعود چیست ؟ [خ ۸۶]

بنا بر سخنان صریح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) موعود و منجی انسان‌ها دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است ، حضرت مهدی

(عج) همنام پیامبر و کنیه اصلی ایشان نیز همان کنیه پیامبر یعنی ابوالقاسم است ایشان آخرین ذخیره الهی است ، و با توجه خاص خداوند به حیات خود

ادامه می‌دهد تا اینکه به اذن خداوند ظهور می‌کند و حکومت جهانی اسلام را تشکیل می‌دهد .

۱۳- توضیح دهید خداپرستان درباره « آینده تاریخ » چه اعتقادی دارند ؟ [د ۸۷]

خداپرستان معتقدند یکی از نامهای خداوند حق است و اوست که با حکمت خود ، جهان را اداره می‌کند ، بر اساس وعده الهی ، باور دارند که آینده

نهایی جهان از آن حق خواهد بود و باطل ، شکست خورده و مغلوب ، صحنه را ترک خواهد کرد .

۱۴- دو فایده معلوم بودن مشخصات امام زمان (عج) و حضور ایشان در جامعه را بنویسید . [د ۸۷]

۱- هر ماجراجوی فریبکاری که بخواهد خود را مهدی موعود معرفی کند به زودی شناخته می‌شود و مردم هوشیار فریب او را نمی‌خورند .

۲- پیروان آن حضرت ، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می‌یابند و می‌دانند که ایشان از اعمال شیعیان آگاهند و از فداکاریها و مجاهدت مؤمنان اطلاع

دارند .

۳- آنان احساس می‌کنند که با امام حاضر و ناظر ، خود می‌توانند گفت و گو کنند ، خواسته‌ها و تمایلات درونی‌شان را با ایشان در میان گذارند و برای به

دست آوردن رضایت ایشان ، با امید و نشاط و پویایی تلاش کنند .

<p>۴- جامعه به صورتهای گوناگون از هدایت امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می‌گردد .</p>
<p>۱۵- چگونه همه ادیان درباره اعتقاد به موعود و الهی بودن پایان تاریخ اتفاق نظر دارند؟ [خ ۸۸- ۸۸د]</p> <p>در باره ظهور مهدی موعود در بین ادیان و پیامبران الهی چه اتفاق نظری وجود دارد ؟</p> <p>اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا</p>
<p>۱۶- چرا ایجاد آمادگی برای ظهور امام عصر (عج) باید در همه ابعاد علمی ، فرهنگی ، اقتصادی و نظامی باشد ؟ [۸۸د]</p> <p>زیرا امام زمان (عج) یارانی توانمند در همه ابعاد می‌خواهد یارانی که بتوانند مسئولیتهای بزرگ عصر ظهور را به دوش گیرند و با هدایت امام خود جامعه‌ای برخوردار از همه مواهب طبیعی و سرشار از شور و نشاط زندگی بنا کنند که در آن خبری از فقر ، عقب ماندگی ، جهل و ظلم و تبعیض نباشد .</p>
<p>۱۷- چرا « تقویت ایمان » یکی از مسئولیتهای شخص منتظر در عصر غیبت است ؟ [خ ۸۹]</p> <p>عصر غیبت ، عصر دو دلی‌ها و شک و تردیدهاست . در این دوره ، فتنه‌های گوناگون و اندیشه‌های رنگارنگ پیدا می‌شوند و بی‌ایمانی را تبلیغ می‌کنند . مؤمن حقیقی به خود تردید راه نمی‌دهد و با یقین برای فردای روشن آماده می‌شود .</p>
<p>۱۸- چهار مورد از مسئولیتهای « شخص منتظر » در دوره غیبت را نام ببرید . [۸۹د- ۹۰د]</p> <p>۱- تقویت ایمان ۲- ایجاد آمادگی ۳- تقویت معرفت و محبت به امام</p> <p>۴- پیروی از امام عصر(عج) ۵- دعا برای ظهور امام</p>
<p>۱۹- کامل کنید :</p> <p>نگاه مثبت دین به آینده تاریخ و اعتقاد به حضرت مهدی (عج) اصلی به نام (انتظار) را در دل زنده کرده است. [خ ۹۰]</p>
<p>۲۰- توضیح دهید آیا اعتقاد به موعود و منجی در همه ادیان وجود دارد ؟</p> <p>پیامبران الهی برای تحقق وعده‌های الهی ، از طرح خاصی برای پایان تاریخ سخن گفته‌اند آنان می‌گویند که در پایان تاریخ در حالی که شرایط کاملاً آماده شده است یک ولی الهی ظهور می‌کند و حکومت جهانی و عادلانه تشکیل می‌دهد که فقط بر اساس دین خدا اداره می‌شود . با وجود اعتقادات مختلف ، همه در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند .</p>
<p>۲۱- مهر و عشق به امام زمان (عج) در « شخص منتظر » چه تغییراتی پدید می‌آورد ؟</p> <p>۱- شخص عاشق برای جلب رضایت امام تلاش کند .</p> <p>۲- شخص عاشق امام را اسوه خود قرار دهد و خصائل مطلوبی را که در او می‌بیند ، در خود به وجود آورد .</p> <p>۳- او را فعال و با نشاط کند و امید به آینده زیبا را در او افزایش می‌دهد .</p>
<p>۲۲- چگونه همه ادیان درباره اعتقاد به موعود و الهی بودن پایان تاریخ اتفاق نظر دارند ؟</p> <p>پیامبران الهی ، برای تحقق وعده‌های الهی ، از طرح خاصی برای پایان تاریخ سخن گفته‌اند آنان می‌گویند : که در پایان تاریخ ، در حالی که شرایط کاملاً آماده شده است یک ولی الهی ظهور می‌کند و حکومت جهانی و عادلانه‌ای تشکیل می‌دهد که فقط بر اساس دین خدا اداره می‌شود . این عقیده اصلی پیامبران الهی است .</p>

درس یازدهم :

<p>۱- ولیّ فقیه را تعریف کنید . [خ ۸۵- ۸۸- خ ۹۰- ۹۰د- خ ۹۲]</p> <p>از میان فقیهان دارای شرایط ، آن کس که توانایی لازم برای برپایی و اداره حکومت را دارد ، براساس احکام دین ، رهبری جامعه را به دست می‌گیرد و به پیاده کردن قوانین الهی در جامعه اقدام می‌کند . فقیه‌ی که این مسئولیت را بر عهده دارد ، ولیّ فقیه می‌نامند .</p>
<p>۲- دو عاملی که نقش اساسی در انتخاب « مرجع تقلید » دارد ، بنویسید .</p> <p>دو عاملی که در انتخاب مرجع نقش اساسی دارد دانش و تقوای اوست .</p>
<p>۳- راههای شناخت « مرجع تقلید » را بنویسید . [خ ۸۵- د ۸۵- ش ۸۶- خ ۸۸- ش ۸۹- د ۸۹- ش ۹۰]</p> <p>- راههای شناخت « فقیه واجد شرایط » را بنویسید .</p> <p>۱- خود ما به اندازه‌ای از علم فقه اطلاع داشته باشیم که بتوانیم فقیه دارای شرایط را بشناسیم و تشخیص دهیم .</p> <p>۲- از دو نفر عادل و مورد اعتماد که بتوانند فقیه واجد شرایط را تشخیص دهند ، پرسیم .</p> <p>۳- یکی از فقیهان ، آن چنان مشهور باشد که انسان مطمئن شود و بداند که این فقیه ، دارای شرایط است .</p>
<p>۴- تقلید را تعریف کنید . [ش ۸۵- د ۸۶- خ ۸۷- ش ۸۸- ش ۹۰]</p> <p>کسانی که خود در احکام دین متخصص نیستند به متخصصان (فقیهان) مراجعه می‌کنند تا اعمال آنها موافق موازین دین باشد به این مراجعه پیروی یا تقلید می‌گویند .</p>
<p>۵- با توجه به احادیث ، « شرایط مرجع و فقیه‌ی که شایسته پیروی است » را بنویسید . [ش ۸۵- د ۸۶- ش ۸۸- خ ۹۲]</p> <p>۱- با تقوا و عادل باشد ؛ ۲- زمان شناس باشد و بتواند احکام دین را متناسب با نیازهای روز استخراج کند ؛</p> <p>۳- در رشته تخصصی خود (یعنی معارف و احکام دینی) از دیگران داناتر باشد .</p>
<p>۶- دو شرط مشترک از شرایط ولیّ فقیه (رهبر) و مرجع تقلید کدامند ؟ [خ ۸۷- ش ۸۹]</p> <p>فقیه عادل و با تقوا بودن - زمان شناس بودن</p>
<p>۷- مرجع تقلید را تعریف کنید . [د ۸۵]</p> <p>فقیهانی که با تفکر در آیات و روایات و با کمک گرفتن از موازین دقیق عقل ، احکام را به دست می‌آورند و در اختیار مردم قرار می‌دهند و مردم نیز در احکام دین از آنان تقلید یا پیروی می‌کنند ، را « مرجع تقلید » می‌گویند .</p>
<p>۸- تفقه را تعریف کنید . [خ ۸۶- ۸۸- د ۸۹]</p> <p>تفکر عمیق در دین را تفقه گویند .</p>
<p>۹- فقیه را تعریف کنید . [ش ۹۰]</p> <p>به افرادی که به معرفت عمیق در دین و احکام دینی رسیده‌اند فقیه می‌گویند .</p>
<p>۱۰- « تفقه » به چه معناست و به چه کسی « فقیه » می‌گویند ؟ [د ۸۷]</p> <p>تفقه به معنای تفکر عمیق است . به افرادی که به این معرفت عمیق در دین و احکام دینی رسیده‌اند فقیه می‌گویند .</p>
<p>۱۱- انتخاب ولیّ فقیه به چه شیوه‌هایی انجام می‌گیرد ؟ توضیح دهید . [ش ۸۵- خ ۸۶- د ۸۶ (بدون توضیح)- د ۸۷- خ ۹۰]</p> <p>به طور مستقیم (یک مرحله‌ای) یا غیرمستقیم (دو مرحله‌ای) از طرف مردم انتخاب می‌شود و رهبری را به دست می‌گیرد . شیوه مستقیم با حضور مردم در اجتماعات و راهپیمایی‌های سراسری و شیوه غیرمستقیم شیوه‌ای است که در قانون اساسی پیش‌بینی شده است . و مطابق آن ، مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می‌کنند . آنان نیز در میان مجتهدین آن کس را که شایسته‌تر تشخیص دهند ، به عنوان رهبر جامعه اعلام می‌کنند .</p>
<p>۱۲- در عصر غیبت ، مرجعیت دینی و حکومت اسلامی چگونه تداوم می‌یابد ؟ [خ ۸۷- د ۹۰- خ ۹۱]</p>

در عصر غیبت مرجعیت علمی در شکل (مرجعیت فقیه) و حکومت اسلامی در چهارچوب (ولایت فقیه) تداوم می یابد .

۱۳- درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

- در عصر غیبت حکومت اسلامی در چهارچوب (ولایت فقیه) استمرار پیدا می کند . ص

- در عصر غیبت ، حکومت اسلامی در چارچوب (مرجعیت فقیه) استمرار می یابد . [۸۸د - ۸۹خ - ۹۰ش] غ

۱۴- چرا مرجع باید « عادل » و « زمان شناس » باشد ؟ [۸۷د]

مرجع باید عادل باشد تا مردم بتوانند به او اعتماد کرده و از دستورهایش پیروی کنند ، مرجع باید زمان شناس باشد تا بتواند شرایط جدید و نیازهای زمان را بشناسد و احکام دین را متناسب با نیازهای روز استخراج کند .

۱۵- چرا ولی فقیه باید « زمان شناس » باشد ؟ [۹۰ش]

برای اینکه بتواند احکام دینی را متناسب با نیازهای روز به دست آورد .

- با کدام شرط مرجع تقلید می تواند احکام دینی را متناسب با نیازهای روز به دست آورد ؟ [۹۱خ] زمان شناس

۱۶- بنا بر فرمان امام زمان (عج) در دوره غیبت ، نیابت ایشان به چه کسی می رسد و مسئولیتهای او چیست ؟ [۸۸د]

به نیابت از ایشان « فقیه واجد شرایط » دو مسئولیت « مرجعیت علمی » و « رهبری و ولایت ظاهری » را بر عهده دارد و در حد توان جامعه اسلامی را در مسیر اهداف الهی هدایت و رهبری می کند .

۱۷- چه شرایطی برای مشروعیت یافتن رهبر جامعه اسلامی (ولی فقیه) لازم است ؟ [۸۵خ - ۹۰ش]

۱- فقیه عادل با تقوا باشد .

۲- زمان شناس باشد .

۳- با تدبیر و با کفایت باشد .

۴- شجاعت و قدرت روحی داشته باشد .

۱۸- چرا « تدبیر و کفایت » و « شجاعت و قدرت روحی » از شرایط رهبر جامعه اسلامی است ؟ [۸۸د]

با تدبیر و کفایت باشد تا بتواند جامعه را در شرایط پیچیده جهانی رهبری کند و با درایت و بینش قوی نقشه های دشمنان دین را خنثی سازد . شجاعت و قدرت روحی داشته باشد تا بدون ترس و واهمه با دشمنان دین مبارزه کند و در اجرای احکام دین از کسی نترسد و با قدرت در مقابل تهدیدها بایستد و پایداری کند .

۱۹- دو ویژگی کسی که شایستگی رهبری جامعه اسلامی را دارد ، نام ببرید . [۸۹خ] مشروعیت - مقبولیت

۲۰- منظور از « مشروعیت » و « مقبولیت » ولی فقیه را مختصراً توضیح دهید . [۸۶ش]

مشروعیت یعنی اینکه شرایط مربوط به رهبری که دین معین کرده است را دارا باشد تا حکم او مورد پذیرش دین باشد . مقبولیت یعنی اینکه رهبر باید مورد قبول و پذیرش و اعتماد و اطمینان مردم قرار گیرد .

۲۱- چرا ولی فقیه باید « مقبولیت » داشته باشد ؟ [۸۷ش - ۸۸ش - ۸۹د]

فقیهی می تواند جامعه را به سوی هدفهای اسلامی رهبری کند که مردم با آگاهی و شناخت او را قبول داشته باشند و به او اطمینان و اعتماد پیدا کرده باشند با پذیرش و قبول مردم است که رهبری و هدایت جامعه میسر می گردد و پیاده کردن احکام الهی ممکن و مقدور می شود .

۲۲- مشروعیت ولی فقیه را تعریف کنید . [۸۸خ]

دارا بودن شرایط مربوط به رهبری که دین معین کرده است ، در این صورت حکم او مورد پذیرش دین است .

۲۳- میان انتخاب « ولی فقیه » و « مرجع تقلید » چه تفاوتی وجود دارد ؟ [۸۵د - ۸۶ش - ۸۹ش]

انتخاب مرجع یا مجتهد یک وظیفه شخصی است و هر کس از راههایی که معین شده است، مرجع خود را شناسایی می‌کند و هر زمان هم که فقیهی دیگر را اعلم دانست به او مراجعه می‌نماید. به همین جهت، نیازی نیست که همه مردم از یک مرجع، پیروی کنند. اما ولی فقیه که رهبر و مسئول اداره جامعه است، نمی‌تواند متعدد باشد و این لازمه نظام اجتماعی و اجرای قانون واحد در جامعه است. بر این اساس، یکی از فقها در انتخابی عمومی، عهده‌دار منصب ولایت فقیه می‌شود.

۲۴- چرا افراد نمی‌توانند به طور جداگانه برای خود ولی فقیه انتخاب کنند؟ [۹۰د]

چون اداره جامعه تنها با یک مجموعه قوانین و یک رهبری امکانپذیر است در غیر این صورت هرج و مرج و تفرقه و پراکندگی پیش می‌آید و این یک امر روشن و بدیهی در تمام نظامهای سیاسی دنیاست. پس مردم در انتخاب ولی فقیه باید به صورت دسته‌جمعی اقدام کنند و فقیهی را که دارای شرایط رهبری است با آگاهی و شناخت بپذیرند، به وی اعتماد و اطمینان کنند و رهبری جامعه را به او بسپارند.

۲۵- انتخاب ولی فقیه به روش «غیر مستقیم» را با ذکر مثال شرح دهید. [۹۰د]

روش غیر مستقیم (دو مرحله‌ای)، همان شیوه‌ای است که در قانون اساسی کشور ما پیش‌بینی شده است و مطابق آن مردم ابتدا نمایندگان خبره خود را انتخاب می‌کنند. آنان نیز در میان مجتهدین آن کس را که شایسته‌تر تشخیص دهند به عنوان رهبر جامعه اعلام می‌کنند. پس از رحلت امام خمینی (ره) حضرت آیت الله خامنه‌ای با همین شیوه مسئولیت رهبری جامعه را عهده‌دار شد.

۲۶- منظور از تقلید در احکام دینی چیست و از چه کسانی می‌توان تقلید کرد؟

کسانی که خود در احکام دینی متخصص نیستند، به فقیهان مراجعه می‌کنند تا اعمال آنان موافق موازین دین باشد. به این مراجعه پیروی یا تقلید می‌گویند.

از فقیهان، که با تفکر در آیات و روایات و با کمک گرفتن از موازین دقیق عقل، احکام را به دست می‌آورند و در اختیار مردم قرار می‌دهند.

۲۷- چرا تداوم «مرجعیت علمی» در «غیبت کبری» ضروری است؟

دین به عنوان برنامه زندگی، به عصر پیامبر (ص) و امام (ع) اختصاص ندارد. به دست آوردن احکام آن نیز، ویژه آن دوران نیست، علاوه بر این همواره مسائل جدیدی پیش می‌آید که یک مسلمان می‌خواهد بداند دین درباره آنها چه حکمی دارد. بانکداری، بیمه‌های اجتماعی، نماز در هواپیما، پیوند اعضا و خرید و فروش عضو از جمله این مسائل اند و یک فرد مسلمان در هنگام مواجهه با آنها، نیازمند دانستن حکم اسلامی آنهاست. صدها سؤال وجود دارد که پاسخ دادن به آنها جز با تکیه بر تخصص عمیق و تسلط کامل بر منابع دینی مقدور نیست. این کار در اصل در اختیار پیامبر و امام معصوم است که پاسخ‌های صحیح را به مردم عرضه کنند. اما در دوره غیبت کبری که مردم به امام (ع) دسترسی ندارند نیازمند راهی است که مردم از طریق آن پاسخ سؤالهای خود را دریافت کنند.

۲۸- آیا می‌توان پیروی از فقیه خاصی را بر انسان تحمیل کرد. توضیح دهید.

هیچ کس نمی‌تواند پیروی از یک فقیه را به انسان تحمیل کند یا او را از پیروی فقیهی باز دارد اگر کسی پس از مدتی مراجعه به یک فقیه، تشخیص دهد که فقیه دیگری آن شرایط را در سطح عالی‌تری دارد لازم است به تشخیص خود عمل کرده و از فقیه اعلم و شایسته‌تر پیروی کند.

درس دوازدهم :

۱- ترجمه کنید: « ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ... » (نحل، ۱۲۵) [۹۰د-خ ۹۲]

با حکمت و اندرز نیکو مردم را به راه پروردگارت دعوت کن و با آنان به شیوه‌ای که نیکوتر است، بحث و گفتگو کن.

۲- عبارت قرآنی «... فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ...» (آل عمران، ۱۵۹) را ترجمه کنید.

پس از آنان درگذر و برایشان آموزش بطلب و در کارها با آنها مشورت کن و به هنگام عزم به خدا توکل کن.

۳- چرا نظام جمهوری اسلامی را «مردم‌سالاری دینی» نامیده‌اند؟ [خ ۸۵-۹۰د]

حکومت مردم‌سالار حکومتی است که در آن خواست اکثریت مردم بر سرنوشت جامعه حاکم است، نه خواست و اراده فرد یا گروهی خاص. این ویژگی در نظام اسلامی کاملاً تحقق دارد، با این تفاوت که مبنای نظام اسلامی، حاکمیت اراده و قانون الهی بر همه بخش‌های جامعه، با خواست و قبول مردم است. به همین جهت این نظام مردم‌سالاری دینی نامیده شده است.

۴- آیا تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت می‌تواند در زمینه‌سازی حکومت جهانی ولی عصر (عج) مؤثر باشد؟ [خ ۸۵-۸۹د]

بله؛ زیرا برقراری حکومت اسلامی، علاوه بر اینکه یک ضرورت اساسی در اجرای احکام اسلامی است، به مؤمنان و منتظران حضرت مهدی (عج) فرصت می‌دهد که آنچه را برای آمادگی ظهور لازم است، فراهم سازند.

۵- تفاوت اصلی نظام اسلامی با سایر حکومت‌های دمکراتیک در چیست؟ [خ ۸۶-۸۶د-ش ۹۰]

حکومت اسلامی مسئول اجرای قوانین اسلامی است و فقیه تابع ضوابط و قوانین دینی است و به همین جهت، این نظام مردم‌سالاری دینی نامیده شده است. اما دمکراسی رایج در جهان، هدف خود را تأمین خواسته‌های دنیوی مردم قرار داده است و نسبت به ارزشهای الهی بی‌اعتناست.

۶- «مردم‌سالاری دینی» را با دمکراسی رایج در جهان مقایسه کنید. [خ ۸۸]

نظام اسلامی زمانی در کشوری استوار می‌شود که اکثریت مردم آن را بپذیرند و بدان پایبند باشند اما تفاوت اساسی میان حکومت‌های دمکراتیک رایج در جهان و حکومت اسلامی این است که حکومت اسلامی مسئول اجرای قوانین اسلامی است و فقیه تابع ضوابط و قوانین دینی است و به همین جهت این نظام مردم‌سالاری دینی نامیده می‌شود اما دمکراسی رایج در جهان هدف خود را تأمین خواسته‌های دنیوی مردم قرار داده است و نسبت به ارزشهای الهی بی‌اعتناست.

۷- با توجه به سفارشات حضرت علی (ع) به مالک اشتر، بنویسید چرا رهبر باید از افراد «عیبجو» و «ترسو» دوری کند؟ [ش ۸۷-خ ۹۱]

پرهیز از عیبجو: زیرا مردم عیبهایی دارند که مدیر و رهبر جامعه باید بیشتر از همه در پنهان کردن آنها بکوشد. و پرهیز از ترسو: زیرا در انجام دادن کارها روحیه را سست می‌کند.

۸- چرا حضرت علی (ع) به مالک اشتر، می‌گوید: هرگز «نیکوکار» و «بدکار» در نظرت یکسان نباشد؟ [خ ۹۲]

چون در این صورت «نیکوکاران» به کار خیر بی‌رغبت و «بدکاران» به کار بد تشویق می‌شوند.

۹- کامل کنید: هدف دمکراسی رایج در جهان تأمین (خواسته‌های دنیوی) مردم می‌باشد. [خ ۸۹]

۱۰- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.

- تعدد ولی فقیه، لازمه نظم اجتماعی و اجرای قانون واحد در جامعه است. (غ)

۱۱- حکومت دمکراتیک یا مردم‌سالار را تعریف کنید. [خ ۹۰]

حکومتی است که در آن خواست اکثریت مردم تعیین‌کننده نوع نظام حاکم بر جامعه است نه خواست و اراده فرد یا گروهی خاص.

۱۲- آیا مسئولیت مردم در نظام اسلامی با انتخاب رهبر و سایر مسئولان جامعه خاتمه می‌یابد؟ توضیح دهید.

خیر - مسئولیت در سلسله مسئولیتهای مسلمانان در نظام اسلامی است. مسئولیت اساسی افراد جامعه، تلاش برای دوام نظام، رشد و پیشرفت آن در

همه ابعاد زندگی اجتماعی است .

۱۳- « حقوق متقابل رهبر و مردم » را از نظر حضرت علی (ع) بنویسید .

حضرت علی(ع) می‌فرماید: ای مردم همانا من بر گردن شما حقی دارم و شما نیز بر من حقی دارید و اما حق شما بر من این است که شما را راهنمایی کنم و درآمدهای بیت المال را به شایستگی بین شما تقسیم کنم و شما را آموزش دهم تا نادان ننمایید و تربیت کنم تا یاد بگیرید و اما حق من بر شما این است که شما به عهد خود وفا کنید و مرا در پنهان و آشکار نصیحت و یاری کنید و هنگامی که شما را خواندم اجابت کنید و هنگامی که فرمان دادم اطاعت نمایید .

درس سیزدهم :

۱- ترجمه و پیام آیه: « مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا ... » (فاطر ، ۱۰) [۸۵د - ۸۹ش - ۹۰خ]

هر کس عزت را می‌خواهد پس تمام عزت از آن خداست .

پیام آیه عبارت است از: « راه اصلی کسب عزت و کرامت بازگشت به سوی خدا و قبول فرمان‌های اوست . »

۲- بر اساس آیه: « مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا ... » (فاطر ، ۱۰) راه پرورش عزت نفس چیست ؟ [۸۶د]

هر کس عزت و سربلندی را می‌خواهد ، پس تمام عزت از آن خداست .

این آیه سرچشمه عزت را خداوند معرفی می‌کند و می‌فرماید: هر کس به دنبال عزت است باید به این سرچشمه مراجعه کند .

۳- ترجمه کنید: « ... وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ . » (منافقون ، ۸) [۸۶ش - ۸۷خ - ۸۸ش - ۹۰د]

عزت از آن خدا و پیامبرش و مؤمنین است . و لیکن منافقین نمی‌دانند .

۴- « عزت نفس » را تعریف کنید . [۸۵ش]

عزت نفس به معنای شناخت قدر و منزلت آدمی و ایمان به آن است به گونه‌ای که هر چیز دیگری در چشم انسان حقیر و کوچک باشد و از توجه و تمایل بدان احساس پستی و حقارت کند .

۵- « عزت نفس » را تعریف کرده و رابطه آن را با مفاهیم زیر بنویسید . الف) گناه ب) پیمان‌شکنی [۸۵خ]

عزت نفس به معنای شناخت قدر و منزلت آدمی و ایمان به آن است به گونه‌ای که هر چیز دیگری در چشم انسان حقیر و کوچک باشد و از توجه و تمایل بدان احساس پستی و حقارت کند .

الف: انسان کریم پروا دارد که در حضور خداوند گناه کند ، شرم می‌کند که خداوند گناه او را ببیند پس هر چه کرامت نفس بیشتر باشد آدمی کمتر مرتکب گناه می‌شود .

ب: انسانی که عزت نفس دارد با خدا پیمان بسته است ، پیمان‌شکنی و بی‌وفایی نمی‌کند ، زیرا آن را مخالف کرامت خود می‌یابد . بنابراین یکی از راه‌های ماندگاری بر پیمان ، تقویت احساس کرامت و عزت است .

۶- چرا انسان صاحب عزت به پیمان‌شکنی دست نمی‌زند ؟ [۸۵د - ۸۶د - ۸۷د - ۸۹د]

انسان صاحب کرامت پیمانی را که با خدا بسته است ، نمی‌شکند و بی‌وفایی نمی‌کند ، زیرا آن را مخالف کرامت خود می‌یابد .

۷- رابطه عزت با وفای به عهد و پیمان را بررسی کنید . [۹۰ش]

انسان صاحب کرامت اهل پیمان شکنی نیست. او پیمانی را که با خدا بسته نمی‌شکند زیرا آن را مخالف کرامت خود می‌داند. بنابراین یکی از راههای ماندگاری بر پیمان تقویت احساس کرامت و عزت نفس است.

۸- «انسان صاحب عزت» و «انسان گناهکار» در برابر نفس لوامه و نفس اماره خود چگونه عمل می‌کند؟ [۸۸د]

انسان صاحب کرامت و عزت همواره به سود نفس لوامه عمل می‌کند و تسلیم نفس اماره نمی‌شود اما انسان ذلیل در درون شکست می‌خورد و تسلیم نفس اماره می‌شود. بنابراین انسان گناهکار پیش از آنکه در مقابل عوامل بیرونی تسلیم شود ابتدا در خود می‌شکند و مقاومت را پذیرا می‌شود. کسی که در مقابل دیگران تن به ذلت می‌دهد ابتدا در مقابل تمایلات پست درون خود شکست خورده و ذلیل شده است. او کرامت خود را از دست داده و به ذنات و پستی دچار شده است.

۹- چه رابطه‌ای بین عزت نفس و گناه وجود دارد؟ چرا؟ [ش ۸۹-خ ۹۲]

میان کرامت نفس و گناه رابطه معکوس برقرار است. یعنی؛ هر قدر کرامت نفس بالاتر می‌رود گناه کمتر می‌شود زیرا تا انسان حقیر نشود و خود را کوچک نکند دست به گناه نمی‌زند همان طور که هر قدر که انسان خود را عزیز ببیند تن به ذلت و گناه نمی‌دهد.

۱۰- «تمایلات انسان» چند دسته است؟ آنها را بنویسید. [ش ۸۵-۸۷د-ش ۸۸-ش ۹۰د-۹۰د]

تمایلات عالی، تمایلات دانی (یا خود عالی و اصیل، خود دانی و غیر اصیل)

۱۱- دو دسته از تمایلات انسان کدامند و چه نامیده می‌شوند؟ [ش ۸۶-۸۹د]

تمایلات عالی و تمایلات دانی، دسته اول را خود عالی و دسته دوم را خود دانی می‌نامند.

خود عالی - خوددانی / نفس لوامه - نفس اماره

۱۲- نام دو خود، در انسان چیست؟ [ش ۸۷] خود عالی - خود دانی

۱۳- چگونه می‌توان عزت نفس را پرورش داده و تقویت کرد؟ [ش ۸۵-خ ۸۸]

چون سرچشمه عزت خداوند است پس راه و روش کسب عزت و کرامت نفس، بازگشت به سوی خدا و قبول فرمانهای اوست. هر کس که در این بازگشت مصمم تر و اطاعتش از خدا بیش تر باشد کرامت و عزتش بیش تر است.

۱۴- قرآن کریم راه پرورش عزت نفس را چه می‌داند؟ [خ ۸۶]

برای یافتن عزت و پرورش آن در خود، باید به سراغ سرچشمه آن رفت. قرآن کریم می‌فرماید: هر کس به دنبال عزت است، باید به سرچشمه آن مراجعه کند و راه دیگری وجود ندارد، زیرا قرآن کریم تمام عزت را از آن خدا می‌داند و برای دیگری که در مقابل خدا باشد، سهمی قائل نیست.

۱۵- چرا نمی‌توان مسئولیت انجام دادن گناه را از دوش خود برداشت و به عوامل بیرونی منتقل کرد؟ [خ ۸۹-ش ۹۰]

برخی در توجیه خطا و گناه خود از عوامل تحریک کننده یا شرایط اجتماعی و اقتصادی یاد می‌کنند و خطای خود را بر دوش آن عوامل می‌گذارند. درست است که آن عوامل زمینه ساز گناهند اما قدرت روحی و اراده انسان می‌تواند در مقابل گناه بایستد و آن را شکست دهد.

۱۶- آیا می‌توان «تحریکات بیرونی و شرایط اجتماعی و اقتصادی» را عامل اصلی گناه دانست؟ [خ ۸۶]

برخی در توجیه خطا و گناه خود از عوامل تحریک کننده یا شرایط اجتماعی و اقتصادی یاد می‌کنند و خطای خود را بر دوش آن عوامل می‌گذارند. درست است که آن عوامل زمینه ساز گناهند اما قدرت روحی و اراده انسان می‌تواند در مقابل گناه بایستد و آن را شکست دهد.

۱۷- انسان صاحب عزت در برخورد با نفس لوامه و نفس اماره چگونه عمل می‌کند؟ [خ ۸۷]

انسان صاحب کرامت و عزت همواره به سود نفس لوامه عمل می‌کند و تسلیم نفس اماره نمی‌شود اما انسان ذلیل در درون شکست می‌خورد و تسلیم

نفس اماره می‌شود. پس انسان گناهکار پیش از آنکه در مقابل عوامل بیرونی تسلیم شود، ابتدا در خود می‌شکند و حقارت را پذیرا می‌شود.

۱۸- انسان صاحب عزت همواره به سود کدام نفس خود عمل می‌کند؟ [خ ۸۸] نفس لوامه

۱۹- راه کسب عزت چیست؟ و چه کسانی عزت بیشتری دارند؟ [ش ۸۷]

هر کس به دنبال عزت است باید به سرچشمه عزت یعنی خدا مراجعه کند و هر کس اطاعتش از خدا بیشتر باشد کرامت و عزتش بیشتر است.

۲۰- کامل کنید:

- تحریکات بیرونی عوامل زمینه‌ساز گناهند، اما قدرت (روحی و اراده) انسان می‌تواند در مقابل گناه بایستد. [ش ۸۸]

- تمایلات عالی انسان مربوط به بُعد (روحی و معنوی) و تمایلات دانی او مربوط به بُعد (حیوانی و دنیایی) است. [د ۹۰]

- انسان دارای دو دسته از تمایلات است؛ تمایلات (عالی) و تمایلات (دانی). [خ ۹۲]

۲۱- درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.

- انسان دارای عزت نفس در مقابل افراد زورگو و ستمگر متواضع است. [ش ۹۰] غ

- انسان عزیز همواره به ندای عقل و وجدان و نفس لوامه گوش فرا می‌دهد و تسلیم نفس اماره نمی‌شود. [د ۹۰] ص

- انسان عزیز همواره به ندای نفس اماره گوش فرا می‌دهد و تسلیم نفس لوامه نمی‌شود. [د ۹۲] غ

۲۲- در چه مواردی «عزت و شکست‌ناپذیری» ضروری است؟ [د ۹۰]

۱- در برابر خواسته‌های نامشروع درونی که سبب روی آوردن ما به گناه می‌شوند.

۲- در برابر دشمنان ظالم و ستمگر بیرونی که می‌خواهند در مقابل ظلم آنان تسلیم باشیم و ذلت بپذیریم.

۲۳- کرامت نفس به چه معناست و چه رابطه‌ای با گناه دارد؟

کرامت نفس به معنای شناخت قدر و منزلت انسان در پیشگاه خدا و ایمان به آن است، به گونه‌ای که هر چیز دیگری در چشم انسان، کوچک و حقیر باشد و او از توجه و تمایل بدان احساس پستی و حقارت کند. انسان کریم پروا دارد که در حضور خداوند گناه کند، شرم می‌کند که خداوند گناه او را ببیند. انسان صاحب کرامت که می‌داند نمی‌توان کاری را از خداوند مخفی کرد، می‌کوشد قدر خود را حفظ کند و به گناه آلوده نشود.

۲۴- انسان کریم پروا دارد و شرم می‌کند که پیمان‌شکنی نماید و در حضور خدا گناه کند این موضوع را با ذکر مثال اثبات کنید. مثال: فرزندی را تصور کنید که پدر و مادرش برای او بسیار عزیزند و از اینکه او را در حال گناه ببینند شرمگین می‌شود از این رو می‌کوشد خطای خود را از آنان پنهان کند. انسان صاحب کرامت که می‌داند نمی‌توان کاری را از خدا مخفی کرد می‌کوشد خود را حفظ کند و به گناه آلوده نشود.

۲۵- «انسان عزیز» را تعریف کنید: [خ ۹۱] انسان عزیز کسی است که در مقابل دیگران تسلیم نمی‌شود و شکست نمی‌خورد.

درس چهاردهم:

۱- ترجمه کنید: «... وَ الذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا.» (احزاب، ۳۵) [خ ۹۰]

و مردان و زنانی که خدا را بسیار یاد می‌کنند، خداوند برایشان آمرزش و پاداش بزرگی آماده کرده است.

۲- عالی‌ترین زمینه برای تشکیل خانواده را بیان کرده، توضیح دهید. [خ ۸۵-۸۷-۸۸د]

تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی: عالی‌ترین زمینه برای تشکیل خانواده، نیاز به فرصتی مناسب برای رشد معنوی، اخلاقی و اجتماعی زن و مرد و

فرزندان است. خانواده، فضایی ایجاد می‌کند که نه تنها فرزندان، بلکه پدر و مادر نیز می‌توانند فضایل اخلاقی خود را تقویت کنند و رشد دهند. نیاز به رشد معنوی و اخلاقی: خانواده فضایی ایجاد می‌کند که نه تنها فرزندان بلکه پدر و مادر نیز می‌توانند فضایل اخلاقی خود را تقویت کنند و رشد دهند. جوان با تشکیل خانواده زمینه‌های فساد را از خود دور می‌کند - مسئولیت‌پذیری را تجربه می‌نماید - مهر و عشق به همسر و فرزندان را در خود می‌یابد - ایثار و از خودگذشتگی برای دیگری را تمرین می‌کند - هدفدار و باانگیزه می‌شود - احساس استقلال و شخصیت می‌کند و زندگی برای او معنای جدی‌تری می‌یابد.

۳- کامل کنید:

- عالی‌ترین هدف تشکیل خانواده رشد (اخلاقی) و (معنوی) هر یک از اعضای خانواده است. [خ ۹۱]

۴- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص/غ) مشخص کنید.

ابتدایی‌ترین هدف تشکیل خانواده، رشد اخلاقی و معنوی هر یک از اعضای خانواده است. [د ۹۰] غ

۵- زمینه‌های تشکیل خانواده (اهداف ازدواج) را نام ببرید. [۸۵د-۸۶د-۸۷د-۸۹د]

- ۱- نیاز جنسی
- ۲- نیاز به آرامش و انس روحی با همسر
- ۳- رشد و پرورش فرزندان
- ۴- تسهیل در رشد معنوی و اخلاقی

۶- عبارت قرآنی «وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» به کدام یک از زمینه‌های تشکیل خانواده اشاره دارد؟ توضیح دهید. [د ۸۸-ش ۹۰]

نیاز به آرامش و انس روحی با همسر - این آرامش تنها با بودن در کنار همسر حاصل می‌شود و راه دیگری برای دستیابی به آن نیست. اگر فردی غرق در لذت‌های جنسی باشد اما مجرد زندگی کند باز هم نوعی بی‌قراری او را آزار می‌دهد و جای خالی همسر را در کنار خود حس می‌کند.

۷- از زمینه‌های تشکیل خانواده، «انس با همسر» را شرح دهید. [ش ۸۸]

نیاز برتری که زن و مرد را به زندگی با یکدیگر فرا می‌خواند، آرامشی است که بدین وسیله به دست می‌آید. این آرامش، تنها با بودن در کنار همسر حاصل می‌شود و راه دیگری برای دستیابی به آن نیست. اگر فردی غرق در لذت‌های جنسی باشد اما مجرد زندگی کند، باز هم نوعی بی‌قراری درونی او را آزار می‌دهد و جای خالی همسر را در کنار خود حس می‌کند.

۸- ابتدایی‌ترین زمینه تشکیل نهاد خانواده چیست؟ توضیح دهید. [ش ۸۶-د ۹۰ (به صورت جای خالی)]

نیاز جنسی ابتدایی‌ترین زمینه شکل‌گیری نهاد خانواده می‌باشد. نیاز جنسی مرد و زن به یکدیگر از دوران بلوغ آغاز می‌شود و اولین کشش و جاذبه را میان زن و مرد ایجاد می‌کند

۹- آیا تفاوت میان زن و مرد به معنای برتری یکی بر دیگری است؟ [خ ۸۶-خ ۸۸-ش ۹۰ (با ذکر مثال)]

خیر- این تفاوت‌ها به معنی برتری ذاتی یکی بر دیگری نیست، بلکه برای ایفای نقش تکمیلی در خانواده و جامعه، بر اساس ویژگی‌های زیستی و روانشناختی و بهره‌مندی مناسب و بجا از توانمندی‌های متفاوت آن دو است.

به طور مثال: توانمندی عاطفی بالای زن و قدرت جسمی بیشتر مردان برای آن است که زن و مرد دو نقش تکمیلی در کنار هم ایفا نمایند. زن با محبت مادری فرزندان را رشد دهد و مرد با کار کردن خود نان‌آور خانواده باشد.

۱۰- چرا خداوند نقش زن و مرد را متفاوت قرار داده است؟ [خ ۸۷]

از آنجا که خداوند زن و مرد را برای زندگی در کنار هم آفریده تفاوت‌های کامل‌کننده در وجود آنها قرار داده و به یکدیگر نیازمند ساخته است. این تفاوت‌ها به معنای برتری ذاتی یکی بر دیگری نیست بلکه برای ایفای نقش تکمیلی در خانواده و جامعه بر اساس ویژگی‌های زیستی و روانشناختی و بهره-

مندی مناسب و بجا از توانمندیهای متفاوت آن دو است .

۱۱- آیا کلمه « انس » و « بنی آدم » در قرآن کریم اختصاص به جنس خاصی دارد ؟ چرا ؟ [خ ۸۹]

کلمه انس و بنی آدم در قرآن کریم اختصاص به جنس خاصی ندارد و هر پیامی که با این کلمات همراه شده به زن و مرد - هر دو - مربوط می شود .
(یا خیر) زیرا زنان و مردان به عنوان افراد نوع انسان ویژگیهای فطری یکسان و هدف مشترکی دارند که با استفاده از سرمایه های ذاتی خود می توانند به آن هدف برسند و در بهشت جاوید خداوند منزل گزینند .

۱۲- چگونه نیاز به آرامش و انس روحی با همسر موجب تشکیل خانواده می شود ؟

نیاز برتری که زن و مرد را به بودن در کنار یکدیگر فرا می خواند ، آرامشی است که بدین وسیله به دست می آید . این آرامش ، تنها با بودن در کنار همسر حاصل می شود و راه دیگری برای دستیابی به آن نیست . اگر فردی غرق در لذت های جنسی باشد اما مجرد زندگی کند ، باز هم نوعی بی قراری درونی او را آزار می دهد و جای خالی همسر را در کنار خود حس می کند .

۱۳- در زمینه های شکل گیری نهاد خانواده موارد مقابل را مشخص نمایید . [خ ۹۰]

الف) ابتدایی ترین زمینه : نیاز جنسی
ب) عالی ترین زمینه : نیاز به رشد معنوی و اخلاقی

۱۴- مهم ترین عامل پایداری خانواده پس از ازدواج را بنویسید . [خ ۹۲]

درک درست زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک

درس پانزدهم :

۱- با توجه به روایات معصومین (ع) چهار مورد از معیارهای همسر شایسته را نام ببرید . [خ ۸۵]

دینداری - اخلاق نیکو - کفو یا هم شأن بودن - پاکدامنی - توانایی بر تأمین زندگی

اصالت خانوادگی ، پوشش مناسب اسلامی ، عدم ارتباط قبلی با جنس مخالف ، صداقت با همسر ، سلامت جسمی ، انجام دادن عبادات به خصوص نماز ، عاقل و فهیم بودن ، اخلاق خوب و خوشرویی ، قناعت در زندگی ، کسب و کار حلال ، زیبایی و مورد پسند بودن ، داشتن دوستان درستکار و سالم .

۲- کامل کنید : اگر عقد ازدواج به زور انجام گیرد ، (باطل) است . [ش ۹۰]

۳- درستی یا نادرستی گزاره زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

- نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود . [خ ۸۹د] ص

۴- از دیدگاه قرآن کریم ، در صورت نبودن کدام معیار در فرد ، ازدواج با او حرام می شود ؟ [خ ۹۱] ایمان

۵- از نظر قرآن کریم مهم ترین معیار همسر شایسته کدام است ؟ [خ ۹۲] ایمان

۶- با توجه به آموزه های پیشوایان دین درباره هر یک از موارد زیر توضیح دهید . [ش ۸۵]

الف) مشورت با پدر و مادر در انتخاب :

پیشوایان دین از ما خواسته اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم و به انتخابی دست بزنیم که رضایت و خرسندی آنان را به دنبال داشته باشد . پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند ، معمولاً مصالح و خوشبختی او را در نظر می گیرند و به علت تجربه و پختگی شان ، بهتر می توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش بینی کنند .

ب) دو راه مناسب برای شناخت همسر:

- ۱- تحقیق درباره خانواده همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار.
- ۲- شناخت دوستان همسر و کسانی که او با آنها معاشرت بیش‌تری دارد.
- ۳- تحقیق درباره روحیات و خلقیات همسر در محیط کار یا محل تحصیل.
- ۴- معاشرت خانواده‌های دو طرف با یکدیگر و بهره‌بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت‌ها.
- ۵- مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان.
- ۶- گفت و گو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظریات و دیدگاه‌ها درباره موضوعات مختلف

۷- لازمه انتخاب شایسته همسر، تسلط بر چه چیزی است؟ [۸۸د]

تسلط کامل بر شور و احساس جوانی

۸- چرا نباید فاصله میان بلوغ طبیعی و فکری با زمان ازدواج زیاد شود؟ [خ ۸۵]

ازدواج، برای رفع یک نیاز طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می‌شود اگر به این نیاز طبیعی در زمان و موقعیت مناسب پاسخ داده نشود، مانند سایر نیازها، اختلالات و مشکلات خاص خود را به دنبال دارد و آسیب‌های جبران‌ناپذیر روانی، اخلاقی و اجتماعی وارد می‌کند. برخی از زمینه‌های پیوند خانوایی مانند نیاز جنسی و آرامش روحی و روانی ناشی از کنار همسر بودن، اندکی پس از دوران بلوغ آغاز می‌شود. پاسخگویی به این نیازها را نمی‌توان چندان به تأخیر انداخت.

۹- چرا إذن پدر برای ازدواج دختر الزامی است؟ [۸۵د - ۸۶ش - ۸۸ش - ۸۹ش - ۹۰د - خ ۹۲]

لطافت‌های روحی و ظرافت‌های عاطفی دختر، آن‌گاه که در فضای محبت و علاقه جنس مخالف قرار می‌گیرد، احتمال نادیده گرفتن برخی واقعیت‌ها و کاستی‌ها را به دنبال دارد؛ به خصوص که دختران به خاطر حیا و عزت نفس قوی خود، در ازدواج پیشقدم نمی‌شوند. طلب و درخواست از طرف پسر و پذیرش و قبول از جانب دختر است. در چنین مواقعی، پدر که بر احساسات خود غلبه دارد و نیز دارای تجارب فراوان و شناخت کامل از جنس مرد است، می‌تواند به سان باغبانی از گل لطیف و ظریف خویش مراقبت کند و به راهنمایی او پردازد.

۱۰- آمادگی برای ازدواج نیازمند چند بلوغ است؟ نام ببرید. [خ ۸۶ - خ ۸۸ - ش ۹۰]

آمادگی زیستی و روحی ازدواج نیازمند دو بلوغ است: یکی بلوغ جنسی و دیگری بلوغ عقلی و فکری که مدتی پس از بلوغ جنسی ایجاد می‌شود و نباید فاصله میان بلوغ جنسی و عقلی با زمان ازدواج زیاد شود و تشکیل خانواده به تأخیر افتد.

۱۱- چرا پیشوایان دین در امر ازدواج مشورت با پدر و مادر را سفارش کرده‌اند؟ [د ۸۶ - خ ۹۰]

زیرا پدر و مادر به علت علاقه و محبت به فرزند معمولاً مصالح و خوشبختی او را در نظر می‌گیرند و به علت تجربه و پختگی‌شان بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند.

۱۲- چرا تنها «علاقه و محبت اولیه» نمی‌تواند لازمه انتخاب همسر باشد؟ [خ ۸۷]

زیرا محبت و علاقه اولیه چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند، به گونه‌ای که فریادهای خیرخواهانه او را نمی‌شنوند. (حُب الشیء یعمی و یصم: علاقه شدید به چیزی آدمی را کر و کور می‌کند.)

۱۳- چه نوع معاشرتهایی برای شناخت همسر نتیجه‌بخش نیست؟ چرا؟ [خ ۸۷]

تحقیق در باره همسر آینده را نباید با معاشرتهایی که منشأ آن تنها هوسهای زودگذر است، اشتباه کرد. این گونه معاشرت‌ها، هر چند با عنوانهایی مانند

شناختِ روحیهٔ همسر و امتحانِ او باشد، نتیجه‌بخش نیست و آثارِ زیانبارِ دیگری دارد که به خاطرِ همان آثار، خداوند اجازهٔ این گونه معاشرت‌ها را نداده است. در این معاشرت‌ها معمولاً احساسات بر هر دو نفر حاکم می‌شود و هر طرف اصرار دارد خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد تا محبوبِ دیگری واقع شود. معمولاً هم بیشتر این معاشرت‌ها به سستی رابطه و جدایی می‌انجامد.

۱۴- ازدواج به موقع چه فوایدی را در بر دارد؟ [ش ۸۷]

شادابی - نشاط - سلامت جسمی و روحی - رشد طبیعی - احساس رضایتِ درونی - تعادل در حرکت و رفتار - خوشرویی و خوش خلقی - کاهش فشارِ جنسی - کاهش روابط نامشروع و آسیب‌های اجتماعی و روانی - از فواید ازدواج به موقع است.

۱۵- سه مورد از راه‌های شناخت همسر را بنویسید. [۸۷د- ۹۰ش- ۹۰د- ۹۰د]

الف) تحقیق دربارهٔ خانواده همسر و موقعیت اعضای خانواده در محل زندگی و محل کار
ب) شناختِ دوستانِ همسر و کسانی که با آنها معاشرت بیشتری دارد.
ج) تحقیق دربارهٔ روحیات و خلقیات همسر در محیط کار یا محل تحصیل
د) معاشرت خانواده‌های دوطرف با یکدیگر و بهره بردن از تجارب پدر و مادر در این معاشرت‌ها
ه) مشورت با افراد قابل اعتماد و کاردان
و) گفتگو با یکدیگر در جلسات حضوری و طرح نظریات و دیدگاه‌ها دربارهٔ موضوعات مختلف

۱۶- چرا نمی‌توان در قالبی غیر از ازدواج به نیاز جنسی پاسخ داد؟ توضیح دهید. [خ ۸۸]

زیرا لذتِ آنی برخاسته از گناه، پس از چندی روح و روانِ فرد را پژمرده می‌کند و شخصیت او را می‌شکند این گونه اشخاص، به جای بازگشت به مسیرِ درست، برای فرار از این پژمردگی به افراط در گناه کشیده می‌شوند اما نمی‌دانند که روحشان مانند تشنه‌ای است که هر چه بیشتر به او آب دریا می‌دهند، بر تشنگی‌اش افزوده می‌شود و بی‌قراریش شدت می‌گیرد.

۱۷- نتایج ازدواج در زمان و موقعیت مناسب و نامناسب را با یکدیگر مقایسه کنید. [خ ۸۹]

ازدواج برای رفع نیازهای طبیعی و پاسخگویی به قانون خلقت انجام می‌شود. اگر به این نیازهای طبیعی در زمان و موقعیت مناسب پاسخ داده نشود مانند سایر نیازها اختلالات و مشکلات خاص خود را به دنبال دارد و آسیب‌های جبران ناپذیر روانی، اخلاقی و اجتماعی وارد می‌کند و بر عکس شادابی، نشاط، سلامت جسمی و روحی، رشد طبیعی، احساس رضایتِ درونی، تعادل در حالات و رفتار، خوشرویی و خوش خلقی، کاهش فشار جنسی، کاهش روابط نامشروع و آسیب‌های اجتماعی و روانی از فواید ازدواج به موقع است.

۱۸- از نظر مقررات اسلامی اگر عقدی به زور انجام گیرد چه حکمی دارد؟ [د ۸۹]

اگر عقدی به زور انجام گیرد باطل است و مشروعیت ندارد.

۱۹- چهار مورد از معیارهای همسر شایسته را با توجه به روایات معصومین (علیهم‌السلام) نام ببرید.

دینداری - اخلاق نیکو - کفو یا هم‌شان بودن - پاکدامنی - توانایی بر تأمین زندگی

درس شانزدهم :

۱- ترجمه کنید: « وَ قَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ... » (إسراء، ۱۷ / ۲۳) [خ ۸۶- ۸۸ش- ۹۰ش]

و حکم کرد پروردگارت که عبادت نکنید غیر از او را، و نیکی به پدر و مادر را.

<p>۲- « نفقه » چیست و بر عهده چه کسی می باشد ؟ [خ ۸۵ - ۸۶]</p> <p>هزینه های لازم جهت خوراک ، پوشاک ، مسکن و آنچه برای آسایش و رفاه شایسته همسر (زن) ضرورت دارد را نفقه گویند . و بر عهده شوهر است .</p>
<p>۳- وظیفه مالی که به عهده مرد قرار دارد ، از نظر شرعی و حقوقی به چه چیزی تعبیر شده است ؟ [خ ۹۱] نفقه</p> <p>۴- نفقه را تعریف کنید . [ش ۸۶ - ۸۷ ش ۸۸ - ۸۹ ش ۹۰ - ۹۰ د ۹۰]</p> <p>تأمین هزینه های لازم جهت خوراک پوشاک ، برای آسایش و رفاه همسر ضروری است . یا وظیفه مالی که بر عهده مرد قرار می گیرد .</p>
<p>۵- آیا « شرط پرداخت نفقه » نیازمند بودن زن است ؟ توضیح دهید . [۸۷د]</p> <p>خیر ، بلکه برای انجام دادن وظایف همسری است اگر زن ثروتمند هم باشد باز هم این تکلیف بر عهده مرد است و اگر زن درآمد خود را در هزینه خانواده مصرف کند به همسر خود کمک کرده است .</p>
<p>۶- شرط پرداخت نفقه چیست ؟ [ش ۹۰] انجام دادن وظایف همسری</p> <p>۷- مهم ترین وظیفه (نقش) مشترک زن و مرد (پدر و مادر) در خانواده چیست ؟ آن را توضیح دهید . [ش ۸۵ - ۸۵ د - ۸۵ خ ۸۸ - ۹۰ ش ۹۰]</p> <p>برنامه ریزی برای رشد و تعالی خود و فرزندان - مهم ترین وظیفه پدر و مادر ، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی خانواده است و همه نقش های قبلی برای به انجام رساندن این وظیفه است .</p>
<p>۸- چهار نقش مرد در زندگی مشترک را نام ببرید . [د ۸۵ - ۸۶ - ۹۰ د]</p> <p>۱ - تأمین هزینه زندگی خانواده ۲ - مدیریت و نگاهبانی از حریم خانواده ۳ - رابطه محبت آمیز با همسر ۴ - نقش پدری</p>
<p>۹- از نقش های مرد « رابطه محبت آمیز با همسر » را توضیح دهید . [ش ۸۷]</p> <p>مرد باید محبت درونی خود را به همسر ابراز کند و از مخفی کردن آن پرهیزد ، همسر با شنیدن ابراز محبت اعتماد به نفس فوق العاده ای پیدا می کند و توجه او به زندگی چند برابر می شود .</p>
<p>۱۰- از نقش مرد در خانواده « محبت و نظارت پدری » را توضیح دهید . [د ۸۹]</p> <p>پدر فقط نان آور خانواده نیست بلکه باید با برقراری ارتباط درست با فرزندان عواطف پدری را به آنان منتقل کند . برای آینده آنان برنامه ریزی نماید . وقتی به نوجوانی و جوانی رسیدند با آنها مشورت کند . برای زندگی آینده ، آنان را آماده سازد . درد دل های آنان را بشنود . و از هر جهت مراقب سرنوشت و آینده آنها باشد .</p>
<p>۱۱- سه شرط اصلی پیمان ازدواج را بنویسید . [ش ۸۶ - ۸۷ خ ۸۷ - ۸۸ د - ۹۰ ش ۹۰ د ۹۰]</p> <p>۱- اعلام رضایت دختر و پسر و اجباری نبودن ازدواج برای هیچ کدام . ۲- فریب کاری نکردن و طرح عیب هایی که ممکن است هر یک از دختر و پسر داشته باشند . ۳- اذن پدر برای ازدواج دختر . ۴- صداق یا مهریه زن .</p>
<p>۱۲- « مهریه » یا « صداق » را تعریف کنید : [خ ۹۲] در پیمان زناشویی مرد به نشانه ارزشی که برای زن قائل است و اعلام صداقت خود در نسبت به</p>

همسر متعهد می‌شود که هدیه‌ای را به عنوان مهر یا صدق به زن تقدیم کند .

۱۳- وظایف ما (فرزندان) نسبت به پدر و مادر چیست ؟ (چهار مورد) [ش ۸۶- خ ۸۹]

جلبِ رضایتِ پدر و مادر - حفظِ حُرمتِ پدر و مادر - اطاعت از دستوره‌های پدر و مادر - خدمت به پدر و مادر بدونِ چشمداشت - محبت کردن به پدر و مادر - قدردانی و شکرگزاری از آنها

۱۴- چرا هیچ کاری را نمی‌توان با « نقشِ مقدسِ مادری » برابر دانست ؟ [د ۸۷]

زیرا رشد و بالندگی فرزند از ابتدای انعقادِ نطفه در رحم تا مدت‌ها پس از تولد بر عهدهٔ مادری با محبت ، شکیب ، فداکار ، خردمند ، عفیف و با تقواست . رشدِ متعادل و طبیعی فرزند بیشتر بر عهدهٔ مادر است و با وقت‌گذاری او ممکن می‌شود .

۱۵- کدام یک از موارد زیر مربوط به نقش مرد و کدام یک مربوط به نقش زن در خانواده است ؟ [ش ۸۸]

الف (تدبیرِ امورِ خانه : نقشِ زن) ب (مدیریت و نگهداری از حریمِ خانواده : نقشِ مرد)

۱۶- چه نقش‌هایی در خانواده بر عهدهٔ زن می‌باشد ؟ نام ببرید . [خ ۸۹]

همسر داری - تدبیرِ امورِ خانه - مادری

۱۷- در خانواده تدبیر امور خانه از وظایف چه کسی است ؟ و چرا این نقش از ارزش و اهمیت برخوردار است ؟ [ش ۸۹]

زن - زیرا مدیریت داخلی خانه (خانه‌داری) جمع‌کننده و پیونددهندهٔ پدر و مادر و فرزندان و نگه‌دارندهٔ آنها در زیر یک سقف است . زنانی که با دوراندیشی امورِ خانه را سامان می‌دهند و از آموزه‌های علمی کمک می‌گیرند بستری برای رشد و بالندگی فرزندان و آرامش و نشاط که از اهدافِ مهمِ خانواده است به وجود می‌آورند .

۱۸- از نقش‌هایی که در خانواده بر عهدهٔ زن می‌باشد « همسر داری » را شرح دهید . [خ ۹۰]

زن آرامش‌بخشِ زندگی مرد است . زن با گرمای وجود خویش به محیطِ خانه شادی و نشاط می‌بخشد . مرارتها و خستگی‌ها را از همسرِ خود دور می‌کند و در سختی‌های روزگار در کنار او می‌ایستد در چارچوبِ این رابطهٔ سرشار از محبتِ تمایلاتِ جنسی زن و مرد ارضاء و نیازهای زندگی زناشویی برطرف می‌شود با ارضای این نیازها و تمایلات توجه به خارج از خانه از بین می‌رود و فسادِ اجتماعی کاهش می‌یابد .

۱۹- درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید .

- شرطِ پرداختِ نفقه نیازمند بودنِ زن نیست ، بلکه انجام دادنِ وظایفِ همسری است . [د ۹۰ ص]

- عالی‌ترین هدفِ تشکیلِ خانواده رابطهٔ محبت‌آمیز با همسر است . [د ۹۲ غ]

۲۰- از وظایفِ مرد در خانواده « نقشِ پدری » را توضیح دهید .

تربیتِ متعادلِ فرزندان وقتی انجام می‌گیرد ، که هر کدام از پدر و مادر نقشِ خود را در تربیت بر عهده بگیرند و در انجام دادنِ آن کوتاهی نکنند . پدر نباید تصور کند که فقط نان‌آورِ خانواده است . بلکه باید با برقراری ارتباطِ درست با فرزندان ، عواطفِ پدری را به آنها منتقل کند .